

Всесвіт Ліни Костенко

“Заворожи мені, волхве!
Заворожи мені, волхве...”

Сидить по мавпі на зорях, на місяцях.
Респектабельні пілігрими
в комфортабельних “Волгах”
“ходять” по шевченківських місцях.
Вербують верби у монографії.
Вивчають біо- і гео-графію.
Полують в полі на три тополі...

А цікаво, багато б із них потрапили
пройти шляхами його долі?

Давайте чесно,
не кнопки ж ми й не педалі.
Що писав би Шевченко
в тридцять третьому,
в тридцять сьомому роках?
Певно, побувавши в Косаралі,
побувавши ще й на Соловках.
Загартований, заграбований,
прикиданий землею, снігами, кременем,
досі був би

реа
білі

тований.
Хоч посмертно, зате — своєчасно.

Звісило з трибуни блазеньський ковпак
забрехує слово.
Було так, було так, було так, було так...
А може, було інакше?

“Чуєш, батьку?
Чую, синку!...”
Пропадали ж люди ні за гріш.
Передсмертно лаявся Косинка.
Божеволів у тюрмі Куліш.
Курбас ліг у ту промерзлу землю!
Мовчимо.
Пнемося у багет.
Як мовчанням душу уяремлю,
то який же в біса я поет?!

Повернення Шевченка

Заслання, самота, солдатчина. Нічого.
Нічого — Оренбург. Нічого — Косарал.
Не скаржився. Мовчав. Не плакав ні від чого.
Нічого, якось жив і якось не вмирав.

Вернувся в Петербург, і ось у Петербурзі —
після таких років такої самоти! —
овацію таку йому зробили друзі! —
коли він увійшов.
І він не зміг іти.

Він прихилився раптом до колони,
Сльоза чомусь набігла до повік.
Бо, знаєте... із каторги в салони...
не зразу усміхнеться чоловік.

Яка різниця — хто куди пішов?
Хто що сказав, і рима вже готова.
Поезія — це свято, як любов.
О, то не є розмовка побутова!

І то не є дзвінкий асортимент
метафор, слів, — на користь чи в догоду.
А що, не знаю. Я лиш інструмент,
в якому плачуть сніги мого народу.

19 березня 2020 року письменниця світової потуги зустрічає свій поважний ювілей. Хотілося б написати “Україна святкує день народження Ліни Костенко”, але Україна нині в полоні карантину, війни, протистоянь, людського страху і розгубленості перед тими викликами, які продукуються в божевільному турборежимі влацями, готовими продати землю, волю, віру і незалежність...

Із Ліною Костенко залишаються ті, хто завжди був і є з нею, хто цінує її безкомпромісну і вимогливу любов до Слова, до України, до Людини, для кого Поезія — це і є Ліна Костенко. І Україна — теж Ліна Костенко.

“За будь-яку владу час від часу буває соромно. А от за Україну соромно вже не

буде”, — написала Ліна Василівна у своєму романі “Записки українського самашедшого”, де, спостережливо аналізуючи події Майдану-2004, передбачала Майдан 2014 року, і подвиг героїв Небесної Сотні, і тих добровольців, бійців, волонтерів, хто нині захищає Україну на сході. Вони — незрадливі читачі Ліни Костенко, а вона — їхня духовна мати, смілива, гідна, нескорена.

Про Ліну Василівну написано багато. Найяскравіші критики — читачі. Люди, шануючи творчість, завжди відзначали її характер, її вміння вибудовувати і захищати своє право на гідне і глибинне слово, яке, як і її Душа, “летить у посвіті епох”. І той “посвіт” завжди висвітлював обличчя України сильною, одухотвореною, інтелектуальною, — чи то в лекції “Гума-

нітарна аура нації” для молоді на початку дев’яностих, чи застереженні: “немає часу на поразку!” в “Берестечку”, чи в її відчайдушних рятувальних експедиціях у Чорнобиль, чи то в красивих і ніжних поезіях з книжки лірики “Мадонна перехрест”.

“Вітчизна! — ти кара і мука, й неволя... Вітчизно моя! Моє Щастя і Втіха, і Доля... Дивись в мої очі — там світло Твої Душі”.

Бажаючи Ліні Василівні многих і благих творчих літ, дивімося в очі її Слова, аби побачити свою душу і свою Україну у Всесвіті.

Ми Вас читаємо і перчитуємо, наша улюблена Ліно! З роси й води!

Просвітляни

Ліна КОСТЕНКО

Кобзарю,
знаєш,
нелегка епоха
оцей двадцятий невгомний вік.
Завихрень — безліч.
Тиші — анітрохи.
А струсам різним утрачаєш лік.

Звичайні норми починають старіти,
вже всі канони мертві, як неон,
коли стоїть історія на старті
перед ривком в космічний стадіон.

Вона грудьми на фініші розірве
Чумацький шлях, мов стрічку золоту.
І, невагома, у блакитній прірві
відчує враз вагому самоту.
І позивні прокотяться луною

крізь далі неосажно-голубі...

А як же ми,
співці краси земної?
Чи голоси у нас не заслабі?
Чи не потонуть у вітрах простору?
Чи сприймуть сенс новітньої краси?
Тарас гранітний дивиться суворо:
— А ви гартуйте ваші голоси!

Не пустослів’ям пишним та барвистим,
не скаргами,
не бєлькотом надій,

не криком,
не переспівом на місці,
а заспівом в дорозі нелегкій.

Бо пам’ятайте,
що на цій планеті,
відколи сотворив її пан Бог,
ще не було епохи для поетів,
але були поети для епох!

І засміялась провесінь: — Пора! —
за Чорним Шляхом, за Великим Лугом —
дивлюсь: мій прадід, і пра-пра, пра-пра —
усі ідуть за часом, як за плугом.

За ланом лан, за ланом лан і лан,
за Чорним Шляхом, за Великим Лугом,
вони уже в тумані — як туман —
усі вже йдуть за часом, як за плугом.

Яка важка у вічності хода! —
за Чорним Шляхом, за Великим Лугом.
Така свавільна, вільна, молода —
невже і я їду вже, як за плугом?!

І що зорю? Який засію лан?
За Чорним Шляхом, за Великим Лугом.
Невже і я в тумані — як туман —
і я вже їду за часом, як за плугом?..

День українського добровольця 2020

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Заходи до Дня добровольця розпочалися в Києві на площі перед Михайлівським Золотоверхим собором, де відбувся молебен за полеглими на сході країни бійцями-добровольцями. В ньому взяли участь ветерани ук-

раїнсько-російської війни та рідні й близькі загиблих на війні добровольців... Згодом розпочався Марш патріотів, організований громадською організацією “Справа громад”. До маршу долучилися волонтери з “Меморіалу ім. Василя Стуса”, “Соловеського Братства”, “Волинського Братства”, “Просвіти”, ОУН (державників), КУНу, УНА-УНСО, Української партії, Української Патріотичної Альтернативи та інших. Учасники ходи пройшли від Михайлівської площі центральними вулицями Києва повз приміщення Кабміну та Верховної Ради до будівлі Офісу президента, де відбувся багатотисячний мітинг.

Мітингувальники виступили з критикою певних ініціатив чинної влади, зокрема в рамках переговорного процесу в Тристоронній контактній групі з врегулювання ситуації на Донбасі. Закликали президента Володимира Зеленського та його команду не проводити місцеві вибори в окупованих районах Донецької та Луганської областей до повного повернення Україні контролю

Попри те, що Кабінет Міністрів заборонив на період з 12 березня до 3 квітня проведення масових заходів в Україні, у столиці 14 березня ветерани-добровольці, волонтери з громадських та політичних організацій широко відзначили День українського добровольця.

над державним кордоном з РФ, не погоджуватися на амністію бойовиків та в жодному разі не йти на інші кроки, які суперечать національним інтересам України.

Звучали заклики не забувати про те, що територіальна цілісність України може бути повноцінно відновлена лише після повернення і окупованої території ОРДЛО, і півострова Крим.

День добровольця встановлено 17 січня 2017 року Верховною Радою України для вшанування мужності та героїзму захисників незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, сприяння подальшому зміцненню патріотичного духу в суспільстві, посиленню суспільної уваги та турботи до учасників добровольчих формувань та на підтримку ініціативи громадськості. Цю дату вибрано не випадково: саме 14 березня 2014 року перші добровольці вирушили з Майдану на тренувальну базу в Нових Петрів-

цях, що під Києвом. Внесок першої хвилі добровольців важко переоцінити, адже на першому етапі війни Україна зіткнулася з тим, що далеко не всі професійні військові, на превеликий жаль, були готові захищати свою державу. У цей, один із найскладніших для країни і світу моментів історії, першими на допомогу Україні прийшли прості українські добровольці. Саме вони першими виступили проти агресора, зіткнувшись з російськими силами ССО, ГРУ і ФСБ.

Це дало необхідний час українським військовим частинам і державі організувати ефективну систему і лінію оборони від регулярної російської армії на лінії кримського перешийка і більш ніж 400 кілометрів східних кордонів, через які й почалося криваве військове вторгнення. Агресор став стрімко втрачати ініціативу, а захоплені населені пункти Східної України стали звільняти від загарника. Агресор зупинився, захопивши тільки частину Донецької та Луганської областей. Саме добровольчі батальйони дали змогу стримати на першому етапі війни підступного ворога,

провести мобілізацію і згодом підготувати заміну добробатам професійними військовиками.

Феномен добровольства здавна притаманний українському народові. Одним із перших таких прикладів можна назвати Запорозьку Січ — воєнізовану структуру з добровольчих козацьких загонів, які століттями боронили Україну від татарських набігів, а згодом і від зазіхань польських колонізаторів.

А з нової історії України добре відомий інший яскравий приклад добровольчих традицій українства — легіон Українських Січових Стрільців, що теж формувався виключно на добровольчих засадах. Події Першої світової війни, протистояння Австро-Угорщини та Російської імперії українці вирішили використати задля втілення заповітної мрії про відновлення незалежності рідної України. До лав УСС записалося майже 20 тисяч добровольців, але згодом австрійська влада дозволила лише 2500 воякам прийняти присягу й утворити легіон УСС. Далекого 1914-го, як і у 2014-му, українські добровольці нічого не мали, були найгірше озброєні, взуті й одягнені, але зажили слави як найвідважніші вояки. “З нами йшли в наступ українські добровольці. Це, мабуть, найкращий відділ з усієї Австро-Угорської армії”, — йшлося в німецькому повідомленні з фронту до командування Південної Армії. Тоді вдалося офіційно оформити українських добровольців як окрему бойову одиницю — полк УСС — овіяних пісенною славою Українських Січових Стрільців! Саме тоді на західноукраїнських землях розпочався з фронту до командування Південної Армії. Тоді вдалося офіційно оформити українських добровольців як окрему бойову одиницю — полк УСС — овіяних пісенною славою Українських Січових Стрільців! Саме тоді на західноукраїнських землях розпочався з фронту до командування Південної Армії. Тоді вдалося офіційно оформити українських добровольців як окрему бойову одиницю — полк УСС — овіяних пісенною славою Українських Січових Стрільців!

ську Армію (УПА), яка понад десять років наводила страх спочатку на німецьких, а згодом радянських/російських окупантів. І ось вже наш час — Революція Гідності та початок воєнних дій на сході держави. Навесні 2014 року було зафіксовано рекордну явку у військоматі країни. Люди приходили самі, не чекаючи повісток. Інші — хлопці й дівчата — самоорганізувалися в добровольчі батальйони й вирушали на схід країни. Саме завдяки добровольцям — їхній мужності, відданості національним інтересам і широкому патріотизму вдалося зупинити російського агресора, дати змогу мобілізувати сили в тилу й озброїти армію. Українські добровольці стали гордістю українського народу та водночас головним боєм кремлівських “гібридних” окупантів. Загалом у воєнному конфлікті на сході України брали участь майже 40 добровольчих батальйонів, серед яких такі відомі, як “Айдар”, “Донбас”, “Азов”, “Правий сектор” та інші... Переважна більшість із них згодом перетворилися на найбільш патріотично-мотивовані військові частини Збройних сил України.

Хоч це свято і є новим для національного календаря України, та явище, якому воно присвячене, споконвіку супроводжує український народ. Яскрава національна риса, благословення і традиція українського народу — бути небайдужим до свого сьогодення та майбуття, до долі своїх дітей, честі і пам'яті своїх славних батьків.

Петро АНТОНЕНКО

Порожні вулиці й площі Рима, столиці Італії, галасливого тримільйонного “вічного міста” з його майже 3-тисячолітньою історією, вічно переповненого туристами з усього світу. Спорожній Ватикан, головна святиня католиків планети Собор Святого Петра. Богослужіння Папи Римського в Інтернеті. Пересування містом суворо обмежено, лише в захисних масках, за перепустками.

Рішення США заборонити в'їзд у країну іноземцям спершу викликало обурення в Європі. Але буквально за день-два такі ж рішення почали ухвалювати самі європейські країни. З понеділка це зробила й Україна.

В Італії та Іспанії призупинено чемпіонати країн з футболу — другої релігії, що по вихідних збирають на стадіонах мільйони вболівальників. Схоже, буде перенесено Євро-2020, чемпіонат Європи, на який пробилася і збірна України. Та навіть проведення Олімпійських ігор у Токіо під знаком питання. А сучасні Олімпійські ігри, які проводять уже друге століття, відміняли лише під час Першої і Другої світових воєн.

Втім, і зараз, схоже, йде світова війна — людства з новою загадковою хворобою. Всесвітня

Коронавірус планети

організація здоров'я вже оголосила не просто епідемію, а пандемію, тобто планетне грізне поширення. Станом на суботу 14 березня у світі вже діагностовано 145 тисяч хворих, 5500 людей померли. Найбільш вражені країни — Китай, звідки й пішла ця біда, а також Італія, Іран, Південна Корея, Іспанія. І статистика щодня змінюється.

Коронавірус, якому вже дали й назву латинською SARS-CoV-2, або простіше — COVID.

Перша інформація про загадковий вірус і викликаний ним хворобу надійшла в грудні з найбільш населеної країни світу — півторамільярдного Китаю. З міста Ухань, 11-мільйонної столиці провінції Хубей. І далі стрімке поширення по країнах і континентах, враховуючи велику мобільність людей на планеті, прозорість багатьох кордонів.

Що показала ця начебто несподівана біда людства, яка враз змінила звичне життя мільярдів людей, викликала тривогу, навіть паніку? Показала принаймні кілька речей, явищ.

Світ дезінформації, чуток і пліток. При величезному поширенню засобів інформації, насамперед всемогутнього планетарного

Інтернету, люди опинилися у світі не інформації, а радше дезінформації. Пішли всілякі конспірологічні теорії щодо хвороби. Торочать про якісь таємні експерименти в лабораторіях Ухань, внаслідок яких і вирвався назовні цей вірус. Приплітають глобальні перипетії на кшталт торгової війни між США і Китаєм. Балакають про фінансові ігрища на цій хворобі, які ведуть транснаціональні олігархічні клани. Принаймні фінансові потрясіння у світі вже є реальними.

Уже немає неможливого і нереального. Найбільш сумно, що згадані й подібні судження можуть виявитися реальними. Моя мудра сільська нині покійна тітка, коли з сусідками, просвіщеними чи, скоріше, затюканими телевізором, вели “на колодках” дискусії щодо подій в нашій країні, виносила такий вердикт: “Що там було — ми не знаємо, але знаємо, що могло бути що завгодно”. Геніальна народна філософія. І ось оце “що завгодно”, чому вже переставш дивуватися, найбільш сумне в нашому начебто ж цивілізованому світі XXI століття.

Кому війна — кому мати рідна. Цей грубуватий, але правдивий, афоризм теж нині доречний. Як-

що йде війна людства з небезпечною хворобою, то, на жаль, звично з'являються і мародери. Ті, що не просто наживаються на війні фінансово, а прагнуть нажити і політичний капітал. Йдеться про піну тої ж політизованої дезінформації, чергові галасливі мітинги, пікети з паразитуванням на темі загальної біди, приклеюванням до неї своїх політичних опонентів і їх обплюванням, від чого не захищають марлеві маски.

Не треба хизуватися: ми зовсім “не взяли бога за бороду”. Планета, природа постійно нагадують зарозумілому людству, що з ними не варто гратися, що їх треба поважати. Катастрофи — і природні, і спричинені самими людьми (Чорнобиль) — про це постійно сигналять. Досить подивитися на не так давно прожиті ХХ століття. Майже при початку його — загибель величного “непотоплюваного” океанського лайнера “Титанік”. Техногенні аварії, виверження вулканів, землетруси, цунамі, повені або навали — засухи. До всього цього

люди виявляються вкотре не готовими. І значною мірою самі винні через своє ставлення до природи, довкілля.

Хвороба — на хворий народ. Не зловтішаючись, що і “в інших так”, скажемо про нашу Україну. Біда прийшла в країну з далеко не ідеальним здоров'ям нації, якщо не сказати різкіше. І те, що схожий на коронавірус грип щозими вдаряє по мільйонах співгромадян, що стільки хворих і померлих від такої начебто забутої хвороби, як кір, теж зайве говорити про стан здоров'я людей. І що у нас давно уже перевищено епідемічний поріг із теж, здавалося б, подоланою хворобою туберкульоз, і ми знову гадуємо, як і 100 років тому, що це хвороба “соціальна”, залежна від рівня життя людей.

Але тут ще треба додати й зовсім уже сумну статистику. Займаючи останні місця в Європі за рівнем життя населення, рівнем зарплат, пенсій, Україна займає малопочесні перші місця за алкоголізмом, наркоманією, курінням.

Ось на який ґрунт падає у нас цей таємничий вірус. І тут варто говорити про вірус суспільно-політичного життя, соціальну інфекцію, які нагромаджувалися не одне десятиліття, задовго до вірусу з китайського Уханю. І це давно треба лікувати у нашому інфікованому проблемами суспільстві.

«Найменша держава з найбільшими претензіями в Європі»

Георгій ЛУК'ЯНЧУК
Фото автора

11 жовтня 1938 року Підкарпатська Русь/Карпатська Україна отримала самоуправний статус у складі Чехо-Словацької республіки. За короткий період часу регіон із периферії національного руху перетворився на справжній “український П'ємонт”, з яким українці всього світу пов'язували надії на відродження своєї незалежної соборної держави. Поява Карпатської України актуалізувала українське питання і на міжнародній арені. Вона стала предметом роздумів і обговорень міністрів, дипломатів та світової громадськості. Тільки протягом останніх чотирьох місяців 1938 року британська преса опублікувала близько тисячі статей і повідомлень про події всередині, і навколо Карпатської України. У той час на Заході обговорювали можливі плани походу Гітлера на Схід з використанням саме українського питання. У середовищі дипломатів та ЗМІ склалися хибні враження, що Третій Рейх підтримує Карпатську Україну з метою забезпечення її незалежності й створення на її базі “Великої України”, що мала включати українські терени у складі Чехословаччини, Польщі, Румунії та СРСР. Галас, знятий з цього приводу західноєвропейською пресою, насторожив Угорщину й Польщу, а також викликав саркастичну реакцію Й. Сталіна на XVIII з'їзді ВКП(б), що засвідчило побоювання СРСР щодо реального існування Карпатської України як держави.

Про те, яку роль відіграло українське питання у міжнародній політиці у період чехословацької державної кризи, і що насправді думав про Карпатську Україну Гітлер та чому нею був стривожений Сталін і які цілі при цьому переслідував Захід, дізналися слухачі, яким пощастило побувати на лекції кандидата історичних наук, старшого наукового співробітника меморіального музею “Територія Терору” (м. Львів) Олександра Пагірі. Надзвичайно цікава лекція історика-дослідника відбулася 13 березня в Інформаційно-виставковому центрі Музею Майдану. Організаторами лекції, що відбувалася напередодні 81-ї річниці проголошення президентом Августиним Волошином Карпатської України, виступили Український інститут національної пам'яті та Інформаційно-виставковий центр Музею Майдану. “Найменша держава з найбільшими претензіями в Європі”, як називали її тогочасні політики, дипломати та журналісти, — Карпатська Україна 1938—1939 років, була доленосною подією в житті всього українського народу. Невеликому Закарпатському краю судилось відіграти в той час вагомий роль в українському державотворенні, яке почало потроху зникати з європейської історії після поразки УНР. Навіть короткотривале існування цієї держави стало символом столітніх національних прагнень всього українського народу до своєї незалежності.

Створення Карпатської України в 1938—1939 рр. збіглося з гострою політичною кризою в Центральній Європі напередодні Другої світової війни. Закономірно, що суспільно-політичні процеси, які відбувалися в Європі загалом та в довоєнній Чехословаччині зокрема, складовою частиною якої з 1919 року було і українське Закарпаття, наклали свій відбиток на події у краї. Його доля розглядалася на Мюнхенській нараді чотирьох держав Європи, що визначила долю Чехословаччини. 5

81 рік тому, у березні 1939-го, українці на Закарпатті стали першим у міжвоєнній Європі народом, що не змірився з анексією, а зі зброєю в руках став на захист своєї свободи від агресії загарбників.

жовтня 1938 р. подав у відставку президент Чехо-Словацької Республіки Е. Бенеш. Цим скористалися окрім словаків і українські автономісти, проголосивши 11 жовтня автономію Підкарпатської Русі. Тоді ж було створено перший український уряд Карпатської України на чолі з А. Бродієм. Однак новопосталий уряд через свою проугорську політику викликав незадоволення представників українського напрямку. 26 жовтня 1938 р. А. Бродія було усунуто з посади голови уряду і новим прем'єр-міністром Карпатської України обрано Августина Волошину. За короткий час існування уряд Волошина намагався вирішити важливі соціально-економічні і культурні питання. Почалося й формування збройних сил Карпатської України — “Карпатська Січ”. Тим часом проблема Закарпаття набула розголосу далеко за межами своєї території. Уряд Карпатської України діставав всебічну підтримку з боку населення Західної України, окупованою на той час Польщею, української діаспори європейських країн, США та Канади, що вбачали в автономній державі зародок майбутньої Соборної України. Активізація політичного життя в Закарпатті викликала занепокоєння в сусідніх державах, особливо в Угорщині. Угорський уряд не відмовлявся від своїх територіальних претензій, апелюючи до рішення Віденського арбітражу від 2 листопада 1938 р. про передачу південної частини Закарпаття з містами Ужгород, Мукачеве, Берегове, Чоп до своєї країни. Занепокоєна була і Польща, переживаючи за долю західноукраїнських земель... На шмат території зазіхала й Румунія. У таких складних зовнішньополітичних умовах відбулась ця важлива подія в історії Закарпатського краю — проголошення незалежності Карпатської України на засіданні Союму 15 березня 1939 р. З трибуни Союму звучали піднесені слова: “Наша Земля стає вільною, незалежною та проголошує перед цілим світом, що вона була, є й хоче бути УКРАЇНСЬКА. І коли б навіть нашої молодій Державі не суджено було довго жити, то наш Край залишиться вже назавжди УКРАЇНСЬКИЙ, бо нема такої сили, яка могла б знищити душу, сильну волю нашого українського народу!” Першим президентом незалежної Карпатської України став Августин Волошин, прем'єр-міністром — Юліан Ревай. Союм визнав державною мовою україн-

ську, затвердив державний гімн “Ще не вмерла України” та тризуб св. Володимира Великого у сполученні з гербом Закарпаття, державний прапор із синього та жовтого кольорів. Того ж дня Угорщина вступила на територію щойно проголошеної незалежної держави. Сили були нерівні, невелика кількість січовиків і загонів самооборони не могли протистояти регулярним угорським військам. Найбільш кровопролитні зіткнення відбулися на Хустському відтинку фронту, кульмінацією став бій на Красному полі 16 березня 1939 р. Тут карпатські січовики разом з українцями чехословацької армії та молоддю зі Севлюської учительської семінарії організували оборону проти регулярної угорської армії, озброєної танками, літаками, артилерією та важкою зброєю. Їм вдалося вдень затримати агресора, проте вже ввечері столиця Карпатської України впала. Загалом під час окупації території Закарпаття угорськими військами збройні сили Карпатської України провели близько 22 великих і малих боїв. Утрати січовиків у них становили до 1,5 тис. осіб убитими, пораненими та полоненими. Втрати противника склали від 100 до 200 убитими та до 500 пораненими. Після поразки Карпатської України ще 4,5 тис. патріотів стали жертвами угорського фашистського терору. Закарпаття знову стало розмінною монетою у планах великих держав, а ідеали Карпатської України було свідомо розтопано і спалювано. Карпатська Україна як держава хоча й проіснувала недовго, проте заявила всьому світові про волелюбність українського народу, залишила вагомий слід в українській історії. Підтвердила, що Закарпаття є українською землею, а українці цього краю — невід'ємною частиною великої української нації. Сьогодні незалежна Україна гідно вшановує провідників-державників Карпатської України: в Ужгороді встановлено пам'ятник президенту Августину Волошину і пам'ятний знак на Красному Полі, де відбулась битва січовиків з угорськими окупантами, іменами діячів Карпатської України названо вулиці, площі, школи й інститути. До дня народження Августина Волошина — греко-католицького священника і президента Карпатської України та напередодні 81-ї річниці проголошення Карпатської України зусиллями громади Закарпаття в столиці України, на Аскольдовій могилі, постав пам'ятник Великому українському державному діячеві.

Пам'ятник Августину Волошину — греко-католицькому священнику і президенту Карпатської України в столиці України на Аскольдовій могилі

Скільки в Україні, за висловом Костянтина Паустовського, дикунів? І що з ними робити?!

Василь ЛИЗАНЧУК,
заслужений професор ЛНУ ім. І. Франка, лауреат премії ім. В. Чорновола в галузі журналістики і публіцистики

Після деякого затишшя знову вибухнув прихований і відверто зловісний наступ на Богом дану українську мову. Саво-лець М. Бужанський під фальшивою маскою “слуги народу” та “борець” з опозиційної платформи “за щасливе життя” регіоналів Лукаш, Януковича, Портнова та інших “правдоборців” О. Волошин безпардонно жадали, щоби у Верховній Раді України панувала російська мова як державна, а також функціонували мови інших національних меншин.

Ще один так званий “слуга народу” О. Ткаченко розгорнув бурхливу аморальну діяльність проти гуманістичного, справедливого Закону “Про забезпечення функціонування української мови як державної”. Мовляв, Закон забороняє міжособистісне спілкування російською мовою, не гарантує вивчення рідної мови дітям національних меншин. Насправді, це — суцільна аморальна маніпуляція, щоби не сказати — лукава брехня.

В Україні створені всі умови для вивчення мов національних меншин, розвитку їхніх національних культур. Але “охорона і розвиток регіональних мов або мов меншин не повинні зашкоджувати офіційним мовам і необхідності вивчати їх”, — наголошено у Європейській хартії регіональних мов або мов меншин. Цю найголовнішу вимогу мовної Хартії повністю ігнорують промосковські “освічені” запродавці. “Інтелектуалам”-яничарам нагадуємо: з правдивої історії відомо, що уже було 480 агресивних антиукраїнських циркулярів, указів, постанов, рішень, розпоряджень тощо. Новітні блудники Бужанський, Волошин, Ткаченко, сучасні Валуєви, Богговути, Сталіни, Суслови, Щербицькі, Балицькі, Бойки, Дубінські, Королевські, Медведчуки, Мураєви, Новінські, Рабінювичі, Червоненки, Шарії та інші на догоду кремлівським рашистам хочуть виплодити 481-й злочинний антиукраїнський акт, спрямований на знищення української мови і культури — фундаментальної основи незалежної, демократичної, соціальної, соборної української України, щоби максимально допомогти російським агресорам запроторити Україну в отруйне московське ложе. Жадібність до збагачення вбила нух, і блудники не відчують, що путінсько-кремлівські срібняки на весь світ пахнуть невинною кров'ю українськомовних і російськомовних патріотів — захисників національної сутності України.

Видатний російський письменник Костянтин Паустовський широким висловився так: “Справжня любов до своєї країни неможлива без любові до своєї мови. Людина, байдужа до своєї мови, — ДИКУН. Вона шкідлива за своєю суттю, тому що її байдужість до мови пояснюється повним збайдужінням до минулого, сьогодення і майбутнього свого народу”. Отже, скільки у законодавчій, виконавчій і судовій владах та інших державних і громадських інституціях, за висловом Костянтина Паустовського, є дикунів? І що з ними робити?! Хто може відповісти? Може, Ви, шановний пане президенте України, хоч не маєте часу стратегічно мислити, але таки разом з головою Верховної Ради Дмитром Разумковим спонукаєте здійснити перепис блудників (К. Паустовський — дикунів!) і посприєте, щоби вони виликувалися і не продавали Україну російським загарбникам?!

Разом зупинімо промосковський реванш в Україні!

«Щоб не змарнувати шансу, треба працювати»

Деякі віхи діяльності Слов’янської міської організації ВУТ «Просвіта»

Ольга КРАСНОШОК,
голова Слов’янської міської організації
“Просвіта”,
Віктор МИЦЬКО,
заступник голови СМО “Просвіта”

“Просвіта” до Слов’янська прийшла ще на початку ХХ століття. Існувала вона і в роки німецької окупації, а радянсько-більшовицького режиму не пережила. Осередок було закрито. Відродилася “Просвіта” 1989 року завдяки Володимиру Федоровичу Савенку, який був її керівником до смерті 2017 року.

У 2017 році, залишившись без авторитетного керівника, у слов’янському осередку відбувся розкол через різні погляди на подальший розвиток “Просвіти” у місті. Але просвітяни продовжували працювати. І 12 листопада 2019 року, відкинувши всі суперечки, об’єдналися в одній організації та продовжили плідну працю на благо популяризації українських надбань не тільки у місті та області, а й за її межами. Головою СМО ВУТ “Просвіта” стала Ольга Красношук.

“Кожний виховний крок у нас повинен бути пронизаний патріотичним вихованням...” (А. Макаренко)

Першочерговим завданням, яке поставили перед собою просвітяни, стала співпраця з учнівською та студентською молоддю. Цим напрямом у “Просвіті” опікуються вчитель історії та правознавства ЗОШ №11 Віктор Мицько і вчителька української мови та літератури ЗОШ №12 Валентина Чередник. Майже на всі просвітянські заходи залучають юнацтво, ведуть із молодим поколінням просвітницьку роботу у різноманітних форматах, зокрема тематичні зустрічі.

Таким дійством стало проведення міського круглого столу, присвяченого святкуванню Дня пам’яті та примирення 7 травня 2018 року. На заході члени “Просвіти” згадували своїх родичів та знайомих, які були політичними в’язнями або репресовані, борців за волю України. Діти підготували чудовий відеоролик, у якому поділилися досвідом єднання молоді Донбасу та Галичини.

29 січня 2020 року СМО “Просвіта” провела Годину пам’яті до Дня Героїв Крут, який відвідали учні та студенти, військові, громадські діячі та небайдужі слов’янці. У теплій атмосфері розповіли про подвиг студентів та юнкерів київських університетів та інших закладів, що стали на захист Києва від російсько-більшовицьких військ. Разом провели паралелі з подіями, які відбуваються сьогодні на Донбасі.

Залучає СМО “Просвіта” молодь і до розуміння сучасних політичних процесів, які впливають та визначають долю України. 10 грудня 2018 року, напередодні отримання режисером О. Сенцовим премії академіка А. Сахарова, просвітяни та учні Слов’янської ЗОШ № 11 провели акцію на його підтримку та підтримку інших незаконно ув’язнених українців та військовополонених.

Розуміючи важливість національно-патріотичного виховання, наша організація працює не тільки з молоддю, а й з педагогічними колективами міста та головами батьківських комітетів. Так, 20 листопада 2019 року СМО “Просвіта” разом зі Слов’янською ЗОШ № 11 у рамках семінару для заступників директорів шкіл міста “Шляхи реалізації концепції національно-патріотичного виховання учнівської молоді в сучасних умовах”, провели сократівський діалог “Свобода для... Свобода від...” до Дня Гідності і Свободи та до Всесвітнього дня філософії. Учні, батьки, вчителі міста могли разом усвідомити, що ж свобода значить для них, країни, людства.

СМО “Просвіта” тісно працює з Донецькою обласною Малою академією наук учнівської молоді. 6 грудня 2019 р. на базі Донбаського державного педагогічного університету проведено обласний захід, присвячений Дню Збройних Сил України, організований Малою академією наук

Цей вислів Блаженнішого Любомира Гузара є напутнім словом для багатьох українців, які своє майбутнє бачать у квітучій, щасливій, мирній Україні. Цим девізом керуються небайдужі жителі Слов’янська, які отримали такий шанс після звільнення міста від російсько-окупаційних військ. Шанс змінити місто, ментальність та свідомість населення, інтегрувати його у державотворчі процеси, які відбуваються у сучасній Україні.

Велику роботу в цьому напрямі проводить державна влада. Однак без діяльності громадських організацій ця робота буде не повною, не комплексною. Тому громадськість — у контексті державницької політики або й поза нею — повинна напрацьовувати нові механізми, нові напрями для реалізації української ідеї в будь-якому куточку України, тим паче — на Донеччині.

Виклики, які стоять перед державою, перед нацією, чудово розуміють члени Слов’янської міської організації ВУТ “Просвіта” та хочуть розповісти про життя своєї організації на сторінках рідного “Слова Просвіти”.

учнівської молоді. Модерував захід заступник голови СМО “Просвіта” Віктор Мицько. Просвітяни привітали учасників дійства і пообіцяли надавати допомогу в підготовці наукових робіт на конкурси. Молодь Слов’янська, Покровська, Краматорська, Торезька, Мирнограда, Добропілля, Маріуполя активно дебатувала щодо заходів задля відродження цілісної Української держави. Свою думку висловив начальник ЦВС Штабу Об’єднаних сил Євген Малахов.

Отож робота з молодими українцями для слов’янських просвітян є чи не найголовнішим напрямом їхньої роботи. У майбутньому в планах СМО “Просвіта” — залучення молоді до лав організації, а також тісна співпраця зі школою та іншими навчальними закладами не тільки міста, а й України.

“Забудеш рідний край — тобі твій корінь всохне” (П. Тичина)

Велику роботу проводять наші просвітяни на краєзнавчій і літературній нивах. Цей напрям веде Валерій Романько, кандидат педагогічних наук, доцент Донбаського державного педагогічного універси-

ний вірш “Вставай, Олексю”, який написав наш земляк Володимир Півень.

22 лютого 2020 року просвітяни Слов’янська долучилися до Відкритого конкурсу читців, поетів та художників “Любіть Україну” пам’яті Володимира Сосюри. До нас з’їхали представники з багатьох міст України. Одним із організаторів був просвітянин Валерій Романько. Конкурс було започатковано в Дебальцево — рідному місті Володимира Сосюри. З початком бойових дій конкурс зупинився. І сьогодні його знову відкрили у Слов’янську. Члени СМО “Просвіта” поспілкувалися з правником Володимира Сосюри, громадським діячем Олексієм Сосюрою.

Отож краєзнавча і літературознавча нива у місті завдяки й СМО “Просвіта” представлена потужною науково-публіцистичною, культурно-просвітницькою роботою.

“... Молюся за Україну.

Багато молюся” (Л. Гузар)

Розуміючи роль незалежної церкви у державотворенні, просвітяни ведуть активну співпрацю з конфесіями, які відстоюють

єю Святого Володимира та її настоятелем о. Віктором Коханським. 4 серпня 2019 року просвітяни взяли участь у Святій Літургії та посвяти місця під майбутній храм Святого Володимира Великого УГКЦ. У дійстві брала участь делегація із Сокальсько-Жовківської єпархії на чолі з єпископом, Препосвященним Владикою Петром (Лозою).

Війна на сході України, що розпочалася 2014 року, сприяє створенню в Україні активного волонтерського руху. Не залишаються осторонь і слов’янські просвітяни, зокрема Людмила Величко. Від 2014 року на Різдво, Великдень та Покрову відправляємо суттєву допомогу на фронт. Донині активно співпрацюємо з відомою волонтерською Мариною Даниловою з волонтерської групи “Я допомагаю армії, м. Слов’янськ”.

Активну участь у волонтерському русі бере і просвітянка Галина Тишакова. Через співпрацю з громадськими організаціями “Ініціатива Е+”, “Волонтерська сотня” та ін. надається допомога багатодітним сім’ям, реабілітаційному центру “Антошка” (м. Краматорськ), “Центру комплексної реабілітації для осіб (дітей) з інвалідністю” (м. Слов’янськ). Неодноразово допомогу передавали на фронт через волонтера, пастора церкви “Добрая Весть” Петра Дудника.

Велика роль у підтримці нашої армії на передовій, яку взяли на себе підприємці з смт Билбасівка, члени “Просвіти” Ольга і Георгій Ткачови, регулярно передаючи все необхідне на фронт.

У лютому СМО “Просвіта” підтримала волонтерів у просвітницькій акції “Книги на війну”. Через пані Марину Данилову передали на фронт книжки з історії України, краєзнавства та поезії.

“Україна починається з тебе” (В. Чорновіл)

Не залишаються слов’янські просвітяни осторонь значущих подій нашого міста, області, усієї України. Беруть участь у різноманітних заходах, які проводять наші друзі-партнери по просвітництву. Цей напрям роботи у нас курсують Микола Тишаков та Ігор Панішев.

СМО “Просвіта” підтримує та виступає в акції “Жива бібліотека”, яку щорічно проводить Центральна бібліотека імені М. Петренка. Діляться із громадськістю, військовими, студентами Слов’янська своїм педагогічним, життєвим досвідом, наголосивши на важливості розуміння громадянами своєї історії, свого коріння просвітяни В. Чередник і В. Мицько.

24 листопада 2018 року представники СМО “Просвіта” взяли участь у загально-міському круглому столі “Голодомор 1932—1933. Ми пам’ятаємо. Ми сильні”. Свої думки висловили науковці, педагоги, краєзнавці, військові, представники громадських організацій та українського духовенства.

Членів товариства часто запрошують на різноманітні презентації, які стосуються історії України, визвольних змагань. Так, 31 січня 2019 року члени “Просвіти” презентували виставку “100 років боротьби: Українська революція 1917—1921”, яку представляв Інститут національної пам’яті у Слов’янську. Після цього діяство організації намагається налагодити співпрацю з інститутом.

4 грудня 2019 року у міській бібліотеці ім. М. Петренка відбувся захід до Дня Збройних сил України, у ньому взяли участь представники громадських організацій, міського самоврядування, культури, освіти, військові, члени СМО “Просвіта”. Голова організації Ольга Красношук розповіла про діяльність організації у Слов’янську в роки окупації (1942—1943) та поінформувала про сьогоднішню й майбутню роботу. СМО “Просвіта” планує співпрацювати з військовими частинами, розташованими на території Донеччини. Зокрема, розповідати військовослужбовцям цікаві факти з історії Донеччини і всієї України.

Частими гостями члени СМО “Просвіта” є на заходах, які організовують проукраїнські політичні сили. 19 січня 2019 року

тету, голова Донецької обласної організації Національної спілки краєзнавців України. Як голова комісії з декомунізації при Слов’янській міській раді, доклав багато зусиль, щоб вулиці Слов’янська було позбавлено більшовицьких рудиментів.

19 листопада 2019 року відбулася зустріч із письменниками-земляками на літературно-краєзнавчому заході “Остап Вишня і Донбас”, який присвячено 130-річчю від дня народження письменника-гумориста. Просвітяни та громадськість мали змогу послухати лауреата Всеукраїнської премії Остапа Вишні, письменника-гумориста Павла Куша.

28 листопада 2019 року в міській бібліотеці імені М. Петренка відбулася презентація історико-краєзнавчого альманаху „Степ/Step“ (Нескорений український Донбас). У заході взяли участь досвідчені та молоді поети, студентська та учнівська молоддь. Альманах представляв його редактор, член ВУТ “Просвіта”, голова товариства імені Олексія Тихого, член Національної спілки краєзнавців України Євген Шаповалов.

Другу частину заходу було присвячено пам’яті Олександра Романька, нашого просвітянина, поета, який відійшов у вічність. На завершення учасники Всеукраїнського літературного конкурсу прочитали свої вірші.

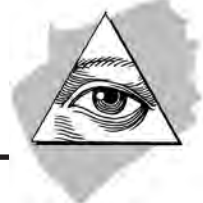
Слов’янські просвітяни взяли активну участь у фінальному турі XIII Олексиних читань, які пройшли у місті 31 січня 2020 року. Просвітянка Наталія Рамазанова на відкритті заходу продекламувала прекрас-

існування та розвиток української державності. Це вельми актуально у нашому регіоні, де вже багато років панує засилья Російської православної церкви. Також СМО “Просвіта” чи не вперше за роки існування почала активно співпрацювати з волонтерським рухом, часто долучається до їхніх акцій. Сектор, який співпрацює з церквою і волонтерським рухом, ведуть у “Просвіті” Людмила Величко та Галина Тишакова.

Активно працює СМО “Просвіта” з Православною церквою України, особливо з настоятелем храму Всіх Святих о. Владиславом. Він частий гість наших заходів, а нещодавно написав заяву на вступ до лав організації. Багато просвітян долучилися до боротьби за те, щоб під будівництво храму ПЦУ було виділено ділянку. І, нарешті, Слов’янська міська рада дала дозвіл на спорудження нового українського православного храму.

Шанованим гостем нашої організації є священник ПЦУ, військовий капелан, настоятель храму Великомученика Юрія Переможця, що у Краматорську, та Свято-Покровського храмі у селищі Билбасівка (біля Слов’янська) о. Микола Горгула. Цікава акція у Билбасівці відбулася цього року на Різдво Христове. Завдяки СМО “Просвіта” та її членкині Л. Величко малечі передали подарунки від ВО “Свобода”, з любов’ю зібрані для маленьких жителів Донеччини всією Україною.

Співпраця ведеться з Українською греко-католицькою церквою, а саме з парафі-

просвітяни відвідали презентацію ВГО “Со-кіл”, який із Тернопілля приїхав до нашого міста на запрошення ВО “Свобода”, та вручили “соколятам” книжкові подарунки.

СМО “Просвіта” долучилася до Всеукраїнської акції “Ні капітуляції”, яку було проведено 8 грудня 2019 року. Наша організація стала одним із організаторів акції. З усіх громадських організацій міста “Просвіта” була чи не найчисельнішою на дійстві.

Є у просвітян свята, які відзначаються щорічно. Це і день народження Т. Г. Шевченка, День Гідності та Свободи, День Прапора, День Соборності України.

Одним із найцінніших наших свят є День Незалежності України. Більшість патріотичних організацій міста разом проводять заходи, згадують воїнів, які загинули за незалежність держави у різні періоди нашої історії. Найактивнішу участь у цьому бере СМО “Просвіта”.

Шанують просвітяни день народження Кобзаря. 9 березня 2019 року відбувся захід біля пам’ятника Т. Шевченку, що підготувала Ольга Краснощок. До заходу долучилися й інші патріотичні, громадські організації. Інтелект-шоу “Знай Шевченка”, присвячений творчості Кобзаря, провела просвітянка Галина Тишакова у ЦБРЦПО ім. Кривоноса.

СМО “Просвіта” дякує нашим партнерам: Слов’янській центральній міській бібліотеці ім. М. Петренка, відділу культури та відділу внутрішньої політики Слов’янської міської ради, ДОО “Національна спілка краєзнавців України”, ГО “Слов’янська січ”, вокальний студії “Соната” ЦДЮТ та іншим небайдужим проукраїнським організаціям за розуміння і співпрацю.

Слов’янські просвітяни не тільки проводять національно-просвітницьку роботу, але також є активними громадянами свого міста. Представники від СМО “Просвіта” входять до складу Громадської ради при виконавчому комітеті Слов’янської міської ради, до Координаційної ради з питань реалізації міської цільової Програми “Бюджет участі”.

Просвітяни активно стають на захист свого міста, своїх цінностей. А коли у парку Шевченка напередодні новорічних свят вандалі зрубали ялинку (парком опікуються члени СМО “Просвіта”, а ялинки ці садив покійний керівник організації Володимир Федорович Савенко), “Просвіта” звернулася із заявою до поліції з вимогою виявити зловмисників — і надалі буде контролювати хід справи.

Нині в організацію йде активне поповнення. Панує взаємодовіра і взаємоповага. Організація потроху омолоджується, але всі шанобливо ставляться до своїх ветеранів, не забувають про них. Одним із них є пан Євстафій Копач, колишній політв’язень, зв’язковий УПА, якому 16 лютого 2020 року виповнилося 90 років. У цей день його провідали члени СМО “Просвіта”, отці ПЦУ та УГКЦ, члени ВО “Свобода”, представники Слов’янської міської ради. Це ще раз підтверджує єднання проукраїнських сил навколо таких знакових особистостей, як пан Євстафій.

Багаторічну боротьбу людей і продовження проукраїнської діяльності вже в оновленій слов’янській “Просвіті” відзначила місцева влада. 24 серпня 2019 року у День Незалежності України у великій залі Слов’янської міської ради багатьох членів СМО “Просвіта” було нагороджено Почесними грамотами за активну громадянську позицію, значний особистий внесок у справу боротьби за незалежність України, національне відродження Донеччини та з нагоди святкування 28-річчя Дня незалежності України.

Для інформативності і зв’язку з громадськістю та іншими просвітянськими організаціями України створили акаунт у соціальній мережі фейсбук — Слов’янська Просвіта (<https://www.facebook.com/profile.php?id=100043202719530>).

Нашу розповідь завершили словами Ліни Костенко: “Лиш храм збудуй, а люди в нього прийдуть...” Отож нам з вами, просвітянам усіх куточків України, потрібно розбудовувати наш Храм, викладати цеглинка патріотизму, національної свідомості, духовності. Збудувавши міцний фундамент, зводити неприступні стіни незалежної української державності, а Господь Бог покрий його своїм заступництвом та любов’ю. Слава Україні!

Земля — фундамент Української національно-демократичної державності (та реформи недобросовісних політиків)

Євгеній ХОДАКІВСЬКИЙ, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України

Соматичне здоров’я України у небезпеці: вірус керованого авторитаризму та агресивності “руського міра”, а нині вже й “коронавірус” російсько-імперського руху активізувались і призводять до повного руйнування її державності — такий політичний діагноз визначив перед світом глибокий аналітик та найкращий дипломат сучасності, вчений, письменник, політик та Патріот (так і пишу з великої літери) України Юрій Щербак. У своєму зовсім свіжому бестселері української демократії “Україна в епоху війномир”, стратегічно оздоровлюючи країну від хвороби капітуляції та розпаду, виходить на єдино правильний та твердий шлях спрямовування її державності в націоналістично-демократичному векторі, посиляючись на досвід здобуття національної ідентичності та самостійності в сусідніх країнах: Польщі, Угорщині, Чехії, Румунії та ін., надійно захищених брамою НАТО.

Найтяжчою поразкою молоді української демократії (всього 6 років від Майдану, — Революції Гідності) стали вибори нового президента та передчасні вибори до Верховної Ради. Підготовкою до них і їхнє проведення арсеналами широкомасштабної за формою і межею розширення сучасної гібридної війни з високим хитрим вмінням “професійного розвідника” і макіавеллістичними методами (для перемоги всі засоби допустимі) та сучасними гештальт-технологіями втілення сконструйованих образів та їх утвердження в політиці та побуті, використовуючи всі наявні засоби ЗМІ, сучасних ІТ-технологій та агентурних розвідок і отруєння свідомості виборців обрано неприродний монопарламент та природно автократичного президента Х-типу особистості (за типологією Дугласа Мак-Грегора).

Аналізуючи руйнівну фазу капітуляції, що нині особливо активізується на фронтах гібридної війни, дошкульно зупинитися на уточненні науково-публіцистичної категорії “капітулянтів”, що живуть і діють під гаслом “какая різниця”, а також подібною до неї категорії недобросовісних політиків. Недобросовісність (навіть не беру в лапки) тому, що всі офіційні підручники “Economics”, “Економічна теорія”, “Мікроекономіка”, “Макроекономіка” та ін. висвітлюють тему “Конкурентні ринки” окремим параграфом питання “недобросовісна конкуренція”, в процесі якої використовуються нечесні, недобросовісні методи боротьби, зокрема технології чорного піару, фальшивок, різного виду фейків, підробок, а в присвоєнні чужих продуктів інтелектуальної власності як кіберствотинг.

Але найвищою ознакою недоброї совісті є лукавство та приховування правди невизнаної агресії “руського міра” при бандитському загарбанні Криму, відкритих боїв та загибеллю більше 13 тисяч українських патріотів. Мовчазною згодою та прямим приниженням перед воюючим слід вважати зраду демократичного прагнення України та її захисників. І це ж на очах всього світу, даючи привід для пом’якшення агресору санкційних заходів. А деякі лідери європейських країн з категорії недобросовісних почали сповзати з рейок високої духовності і гуманістичної спрямованості демократії, надаючи перевагу тимчасовим зовнішнім принадам економічним інтересам.

З приводу недобросовісності класично

визначилась наш теософський геній, психоаналітик Олена Блаватська (1831—1891 рр.) пояснюючи, що “Майбутнє складається з Минулого... різноманітними формами своїх власних вчинків добрих чи дурних, власного буття, або від того, що ми називаємо чеснотами і недоліками. Поєднання чеснот і недоліків на життєвих терезах совісті породжує неминучість”. Отже, вона пророче передбачає, що недобросовісні вчинки сповільнюють, а то й унеможливають розвиток. До речі, теософські товариства О. Блаватської поширені у всіх розвинених країнах світу, але найбільше їх в США.

Деструкції, гальмуванню демократичному розвитку суспільства суттєво заважає також управлінська некомпетентність, що виявилась в перші дні нового року. Ціна незнання або ігнорування основ *ризикології* в прийнятті управлінських рішень для України занадто висока. Допустити втрату українського пілотованого екіпажу без врахування бета-коефіцієнтів ризику, що були найвищі в “кип’ячому небі” Тегерану в ніч на 8 січня — найтрагічніша сторінка в історії початку цього року. А далі — зволікання з поверненням українців з інфекційованої провінції Китаю і створення штучних проблем з їхнім розміщенням. Ті ж провали і наслідки керованої некомпетентності найдошкульніше в падінні життєвого рівня населення, як критеріального показника соціально-економічного стану країни, загальним зростанням цін і недоступністю ціни медичних послуг більшості працюючих і пенсіонерів. І якщо за “артистичність” оцінка виступу найвищої особи держави на перевірній сесії ВР заслуговує високих, за студентсько-болонською системою 90 балів, то оцінка за шкалою “рассмеши...” (під час виступу депутати-демократи Ірини Герашенко) варта лише гіркої посмішки.

Нині найвідповідальніший період в історії української національно-демократичної державності через загрозу впровадження так званої земельної реформи. Земля — форпост охорони української державності, і стратегічне намагання недобросовісних політиків кинути землю в стихію хаотично розбалансованого, нерегульованого з високим концентрованим насиченням сучасного олігархату, вкрай небезпечно. Ціна результатів таких дій набагато буде перевершувати колосальні втрати життєвих потреб українців в хапливому періоді найбільшої у світі гіперінфляції за часів президентства Л. Кравчука. Відомо всім: державність і державне право власності землі — нероздільні. Класичні зарубіжні теорії і практика їхнього застосування стверджують, що це так. Знаний у всьому світі сучасний вчений фінансист Дж. Сорос різко засуджує ринковий фундаменталізм, а якщо виникнути в історію економічних відносин, то навіть адепт вільної ринкової економіки А. Сміт визнавав, що в періоди “коли все йде само собою”, необхідне втручання держави, яка “робить краще”. Завдяки теорії дирижизму Дж. Кейнса (1884—1936) США та країни Заходу виходили з “важкої депресії” за його сценарієм: “державна дає дешевий кредит під інвестиції...”

У процесах формування законодавства про ринок землі йдуть маніпуляції, зокрема про розміри площ сільськогосподарського призначення і права приватної власності “в одні руки”. З початку пропонувались захмарні розміри — 240 тис. га, нині начебто (з повідомлень президента) зупинилися на цифрі 10 тис. га. Але ж враховуючи сучасні проблеми української юрисдикції, це теж вельми вражає. Масова присутність олігархічних кланів дозволить їм, примножуючи переписуванням на жінок, батьків, дітей і внуків, збільшувати до меж нині децентралізованих громад, а то й адміністративних районів.

Але головне в цей час не позбавитись впливу держави на ринок землі як національного багатства України. Перш за все необхідно переконати українців, що аграр-

ний напрям — це головний, магістральний в економічній спроможності держави, а не хибно “промисловий”. Ми визначаємо рівень аграризації національної економіки як ставлення суспільного рівня продуктивності праці в аграрних галузях до загальнонаціонального. Так ось, в США він досягає 60, в європейських країнах (Франція) — до 50, в Україні лише до 20 % (численні домашні господарства займають до 80 % загального виробництва с.-г. продукції). Ще з років “великої депресії” в федеральній системі США (з 1933 р.) діє закон про пріоритетність індексу цін на продукцію фермерських господарств та промислові товари, які споживає фермер. Індекс більше 1. Символічною формулою продовольчого достатку в США є: “добре фермеру — добре всім”, або спрощено: “фермер — це всі”. Система державного регулювання ринку землі представлена федеральною програмою “Екстейшн сервіс”. Вихоплюю основне з цієї програми: щорічно двоє з п’яти фермерів отримують з джерел федерального бюджету субсидії та інші доплати до рівня ринкової ціни, забезпечуючи таким чином беззбитковість виробництва.

В сусідніх західноєвропейських країнах успішно (більше 50 років) діє програма державного регулювання аграрної економіки відомого економіста Клас Еклунда “Шведська модель”. Зокрема він зазначає: “щоб країна мала самозабезпечення, рівень якого вважався достатнім з точки зору безпеки... сільськогосподарська політика включає і систему регулювання, підвищуючи ціни на продовольство, і систему дотацій”. Коротко визначаючи провідне значення державного втручання в сільськогосподарський ринок, слід констатувати: “якщо розглядати економіку як сполучені посудини, то річна “національного ринку” завжди буде повною, коли в посудину “аграрна економіка” держави та інші інвестори постійно подають ін’єкції капіталу з джерел національного доходу та інших спеціально створених джерел, забезпечуючи таким чином пріоритет умов і відтворення самого аграрія”.

Наш сучасник Микола Руденко, найвидатніший теоретик фізіократичного вчення, пояснюючи природу виникнення абсолютної земельної ренти, визнавав необхідність державної опіки і захисту землі, що супроводжує ріст багатства країни. Для України це дуже характерно. Адже тут зосереджено більше трьох частин світових запасів глибоких чорноземів. А за європейський еталон родючості землі, що експонується в Брюсселі, взято 1 м³ чорнозему Херсонщини. Наразі родючість такої землі в спорідненні з сонячною енергією і працею хлібороба спроможна продукувати тверді та сильні пшениці, продукція з яких так необхідні Європі в умовах ускладнення екологічних проблем та необхідності освоєння систем органічного землеробства.

Для українців ще за часів Трипільської культури земля — це основа гідного життя, збереження свого національного коріння і майбутнього роду. І в теперішній період масового зрушення необхідним референдумом зберегти цей найвищий Божий дар Природи від зовнішніх агресивних посягань, від внутрішніх недобросовісних, від олігархату, здичавілого розбалансованого ринку може лише науково обґрунтований та історично засвідчений дороговказ під авторством Ю. Щербак — це українсько націоналістично демократична державність. І якими б не були маневри гібридної війни агресорів: “Украины нет или почти нет”, “Украина — окраина”, випущений на волю 6 років тому “джин” демократичності стає вічним. Більше того, він літає і над Росією. Пригадаймо 1 березня — маніфестації в найбільших містах з приводу 5 років вбивства Бориса Немцова. Декабристи мають тверду надію на “обломки самовластя”. А душа українства добра, щира, демократична, вільна, невразлива до будь-якої агресії, капітуляції, недобросовісної політики.

Свєн КОЗИР

Офіційний суржик: чи має право на існування це гидотне явище

Переважа більшість українців нині не знає давнє, первісне значення слова “суржик” — мішанина різних видів зерна. Зате майже всі українці знають новітнє значення цього слова: мішанина двох мов — російської й української. Причому суржилом користуються люди, що не знають жодної з них.

У багатьох мовознавчих працях під терміном “суржик” розуміють невідповідне вживання слів кількох мов. В Україні внаслідок її тривалого колоніального стану це переважно суміш слів української та російської мов.

Але монополію російської мови у творенні суржику порушено: протягом останніх років у зв’язку з поширенням англійської мови серед багатьох верств населення, особливо в ділових та наукових колах, в українську мову впроваджується дуже багато англійських слів, хоча для цих понять є відповідні українські слова або давніші усталені й опрацьовані мовою чужомовні запозичення.

Як приклад можна навести слова “комп’ютер” і “принтер”. Українське слово “обчислювач” — це коротка форма терміна “електронна обчислювальна машина”, яку, до речі, в колишньому Радянському Союзі вперше створено і названо цим терміном в Україні. Буквальним відповідником українського обчислювача є англійський комп’ютер.

А “принтер” прийшов в Україну з Росії.

Зіставимо низку українських і російських слів друкарської сфери: друкар — печатник, типограф;

друкарка — машинистка;
друкувати — печатать;
друкарня — типографія;
друкування — печать;
друку — печатать;
друкарство — полиграфія.

У цій різнолікій російській компанії англійське слово “принтер”, можливо, доречне. А в українській мові усі ці слова утворено від давнього й усталеного запозичення з німецької мови “друкувати”, а низка похідних слів, утворених за правилами української мови, охоплюють усі тонкощі друкарської сфери. Друкувальний пристрій, що приєднується до обчислювача, названо “друкаркою”, а професія “друкарка” уже відійшла в минуле.

У зв’язку з такого типу новітніми запозиченнями виникло поняття *науковий суржик*.

Тому спробуємо означити різні види суржику.

Побутовий суржик — це, переважно, невпорядкована суміш будь-яких слів української та російської мов. Причому на побутовому рівні спостерігаємо написання (вимовляння) українських слів за правилами російської мови, і навпаки — написання (вимовляння) російських слів за правилами української мови.

Науковий суржик — це надмірне вживання слів чужомовного походження в наукових текстах, хоча можна (і треба) використовувати українські слова, що називають ті самі поняття.

Офіційний суржик — закріплене нормативними актами, іншими зареєстрованими установленим порядком документами вживання неукраїнських слів замість відповідних українських.

Автор цієї статті як завідувач

сектору науково-технічної термінології в Інституті стандартизації Держстандарту України (і його правонаступників) уже порушував проблему вживання суржику в офіційних документах у профільному журналі цього відомства “Стандартизація, сертифікація, якість”.

Минуло кільканадцять років від тієї публікації, та віз і нині там. Відповідно до нормативно-правових документів військові звання, звання лауреатів премії “присвоюють” (привласнюють), а не присуджують законним шляхом. Літнім людям і особам з порушеннями опорно-рухового апарату органи союзахисту видають “палиці”, а не ковінки. Вимірювальні прилади продовжують “повіряти”, а не вивіряти. На радіо й телебаченні артисти працюють “ведучими”, а не провідниками. І цей список негараздів у нормативно-правових документах можна продовжувати мало не до безмежності.

Спробуємо проаналізувати деякі суржикові терміни нормативних і нормативно-правових документів органів влади.

1. Ведучий — провідник

Наявність професії “ведучий” в українському “Класифікаторі професій” не є підставою для висококваліфікованого журналіста порушувати норми сучасної української літературної мови (СУЛМ): *мова Законів не може бути законом Мови*. Адже деякі журналісти, наприклад, “Радіо Культура”, використовують вислови типу “**Передачу підготувала і провела...**”. Тобто, радіопередачі, театральні дійства тощо не *ведуть*, а *проводять*. Звідси і виконавець дії не ведучий, а **провідник** (можливо, **проводир**). Треба завжди мати на увазі, що правило утворення і вживання активних дієприкметників з суфіксами **-уч-** і **-юч-** настільки фундаментальне правило української мови, що, на відміну від багатьох інших граматичних правил, внесено безпосередньо до Українського правопису. Деякі високотитуловані мовознавці (філологи) твердять, що дієприкметник “ведучий” утратив ознаку дії. Шановні мовознавці, вдумайтесь в те, що ви твердите. Зміст вислову “ведучий радіопередачі” говорить сам за себе, підкреслюючи наявність дії — проводить передачу. Крім того, це стовідсотковий росіянізм: “ведущее колесо”, “ведущий радиопередатчик”. Ці вислови українською перекладаються як “тягове колесо”, “провідник радіопередачі”. Тобто, перекладаючи російські вирази з активними дієприкметниками українською мовою, згідно з рекомендаціями мовознавців, треба ці дієприкметники замінювати прикметниками, іменниками або описовою формою “що проводить”. Інших варіантів у СУЛМ немає. Ці інші варіанти стають надбанням московсько-українського суржику.

Тому якщо комусь коле очі професія “Провідник передачі”, треба уникати суржикових слів і виразів іншими мовними засобами, наприклад: “У студії працюють редактор Іваненко, звукорежисер Петренко, передачу проводить (провів) Микола Давиденко”. Українська мова настільки багата, що може обійтися без чужомовних слів і виразів, тим паче московитських, хоч би якими звичними й поширеними серед простолюду, а то й псевдонаукового товариства, вони були.

2. Управління — керування

Автору цієї статті в дев’яностих роках двадцятого століття до-

велось брати участь у розроблянні кількох проєктів національних термінологічних стандартів. Оскільки проєкти стандартів стосувалися інформаційних технологій і автоматизованих систем, у них використовувався термін “управління”, що був засадничим для багатьох інших термінів — наприклад, “система автоматизованого управління”. Він настільки був звичний і вживаний, що розробники проєктів стандартів і не підозрювали про його суржикове походження. Але термінологи Технічного комітету стандартизації науково-технічної термінології (ТКСНТТ), що діяв на базі Львівської політехніки, категорично відмовилися погоджувати проєкти стандартів, наполягаючи використовувати термін “керування”. Автору цієї статті як одному з розробників довелося розбиратися з цією термінологічною проблемою й опрацьовувати всі доступні словники й інші джерела. В результаті змащований термін “*управління*” (рос. “управление”) було замінено терміном “*керування*”.

Основним аргументом став Український правопис, у якому зібрано найважливіші правила СУЛМ.

Зокрема в параграфі 32 “Іменникові суфікси”, пункт 5 (найновіша редакція 2019 р.), зазначено:

“Суфікс -нн-(-я) мають віддієслівні іменники середнього роду, утворені від дієслів із голосними основи **а (я)**: *гукати — гукання, гуляти — гуляння, зростати — зростання, сприяти — сприяння*.”

Суфікс **-інн-(-я)** вживаємо в іменниках середнього роду, утворених від дієслів із голосними основи **и та і**: *бурити — буріння, горіти — горіння, носити — носіння, ходити — ходіння, шарудіти — шарудіння*.”

Дієслів “управліти” й “управити” українська мова не знає. Зате є дієслова “у(в)правляти” і “у(в)правити”, і згідно з Українським правописом, є віддієслівні іменники “у(в)правління” та “у(в)правлення”, що означають поняття “щось кудись припасувати, управити (вправити)”. Тому термін “управління” в значенні “керування” є стовідсотковим представником офіційного суржику.

Оскільки термінологи, об’єднані в ТКСНТТ, дійшли однозначної думки щодо термінів “управління” і “керування”, слово “**управління**” треба негайно **вилучити з усіх українських словників**, охоплюючи і Словник Української Мови (СУМ), який на сьогодні перебуває в стадії перегляду. Різноманітні контори й установи, що іменуються “управліннями”, треба перейменувати на давнє слово “управа”.

3. Падіння — падання

Така сама історія зі словом “падіння”. Дієслів “падіти” чи “падати” немає в українській мові. Зате є дієслово “падати”. І є відповідний віддієслівний іменник “падання”. І цей іменник узгоджується з одним із фундаментальних фізичних термінів: “пришвидщення вільного падання”. Цим терміном наголошується на незавершеності процесу, а отже, іменник “падання” утворено від дієслова недоконого виду “падати”. Але серед науковців поширено й суржиковий термін “прискорення вільного падіння” (рос. “ускорение свободного падения”). Інститут української мови зобов’язаний цю термінологічну проблему розв’язати: або вилучити слово “падіння” зі словників, або внести відповідні зміни до Ук-

раїнського правопису, роз’яснивши, як утворено слово “падіння”.

4. Присвоювати — присуджувати, надавати

У словнику Б. Грінченка 1909 року видання для слова “присвоїти” наведено лише два значення: “привласнювати чуже” і “приймати до громади”. Про ті самі два значення свого часу (шістдесяті роки двадцятого століття) писав один з найвідоміших стилістів і знавців української мови Борис Антоненко-Давидович. А вже в СУМ (кінець сімдесятих років минулого століття) вказується, що це дієслово має ще й третє значення: присуджувати звання, нагороди. Що найцікавіше: деякі мовознавці це називають розвитком мови, а не її засміченням. Таким чином узаконилося одне з найяскравіших запозичень з московсько-українського суржику. Боже бережи нас від такого розвитку, коли звання й нагороди починають привласнювати, а не присуджувати законним шляхом.

Те саме стосується надання значень технічним змінним величинам. Любителі наукового суржику змінним величинам не надають конкретних значень, а “присвоюють” їх.

5. Повірити, повіряти — вивірити, вивіряти

Навіть не спеціаліст скаже, яка різниця між дієсловами “вивірити” і “повірити”. СУМ (т. 1, с. 365) для поняття “ретельна перевірка об’єкта щодо правильності виконання ним належних йому функцій” рекомендує вживати слова “вивіряти” і “вивіряння” чи “вивірення”. А от для слів “повірити, повіряти, повірка” СУМ (т. 6, с. 673, 674) такого значення не подає. Дієслово “вивірити” (“вивіряти”) має дуже добру терміновітну здатність. Від нього дуже просто утворюються всі потрібні термінологам та іншим спеціалістам терміни: *вивіряти, вивіряння, вивіряльний чи вивірник, вивіряльний чи вивірний еталон* тощо. Але чиновники Держстандарту залишили в усіх нормативно-правових і нормативно-технічних документах для поняття “ретельна перевірка вимірювального приладу щодо відповідності його показів справжньому значенню вимірюваної величини” змащований російський термін “повірка” (рос. — “поверка”), відкинувши пропозицію термінологів “вивіряння” (або хоча б чужомовний варіант — “верифікація”). І тепер, згідно з нормативно-правовими (законами, указами, постановами тощо) і нормативно-технічними (стандартами, регламентами тощо) документами, усім таким сумнівним об’єктам (вимірювальним приладам) “вірять”, а не “вивіряють” їх.

6. Поставлення на виробництво — запровадження у виробництво

Якщо на підприємстві починають виробляти якийсь виріб, СУМ (т. 3, с. 278) пропонує вживати термін “*запровадження у виробництво*”. Обґрунтовуючи стандартизування цього терміна, автор статті приніс чиновникам Держстандарту з дому всі необхідні томи СУМ, оскільки в Держстандарті й Інституті стандартизації таких словників не було (!?). Та жоден аргумент на них не вплинув: було застандартизовано змащований російський термін “поставлення на виробництво” (рос. “постановка на производство”).

7. Поле — берег

Російський термін “поле” не

відповідає суті об’єкта. Адже поле — це якась велика площа, а не вузька смужка навколо цієї площі. Тому й застандартизовано український термін “берег”: *вузька переважно не використовується смужка навколо сторінки друкованого тексту*. А слово “поле” використовується в багатьох інших термінах, наприклад, “поле запису бази даних”, “текстове поле”.

Термін “берег” давно відомий і вживаний в українській мові, тому й потрапив у словник Б. Грінченка 1909 року видання.

Стандартизований у національному стандарті термін “берег” уже почала використовувати навіть Вища атестаційна комісія (ВАК) у рекомендаціях для здобувачів наукових ступенів.

Але українські друкарі (поліграфісти) стали дибки. Вони твердили, що російський термін “поле” є український, і в друкарстві саме його використовують і будуть використовувати й надалі. Стандартизований термін “берег” для друкарів чомусь виявився неприйнятним. **В Україні кожен діє, як хоче, незважаючи ні на які нормативні документи, не несучи за це жодної відповідальності.**

І ВАК повернулася до використання терміна “поле”.

8. Ковінка — палиця

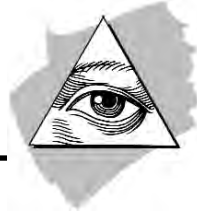
Де ви бачили, щоб сільська бабуся ходила, спираючись на лаковану ковінку та ще й з різьбленою ручкою вгору? Коли бабусі ставало важко ходити, вона брала першу-ліпшу палицю й ходила, спираючись на неї. У художній літературі можна знайти безліч таких прикладів, які й наведено в СУМ для ілюстрації слова “палиця”. І ця “палиця” з СУМ перекочувала в нормативно-правові документи.

На жаль, СУМ не враховує використання певних значень окремих слів як науково-технічних термінів, і в цих термінах загальноновживані багатозначні слова втрачають свою багатозначність.

Основою будь-якої національної культури є національна мова. Суспільно-громадська реалізація національної культури є національна держава.

Автору цієї статті якось довелося чути в Інституті української мови (ІУМ), коли його очолював О. Тараненко, від якогось досить високотитулованого мовознавця, що призначення ІУМ не впливати на мовців, формуючи високий стиль усного чи письмового мовлення, а спостерігати за процесом змін у мовленні (читай — за примітивізацією мови). Отут і проявляється злочинна байдужість багатьох українських мовознавців до української мови, а отже, до української національної культури і через неї до української національної держави. Радянська (читай, російська) влада дуже добре проводила кадрову політику в союзних республіках відповідно до своєї ідеології. Україна не швидко позбавиться наслідків цієї політики. Саме цій кадровій політиці ми завдячуємо масовому проникненню суржику в академічні словники української мови, а через них — в нормативно-правові документи органів влади.

Шановні мовознавці, чи не пора наприкінці третього десятиліття відновленої української державності ґрунтовно переглянути всі академічні словники української мови й вилучити з них усі запозичення з московсько-українського суржику. Тільки в цьому разі можливе очищення від суржику нормативно-правових документів органів влади.

Назар ДАНЧИШИН: «Найважливішою ознакою національної гідності є рідна мова»

Назар Данчишин — 27-річний поет, науковий співробітник Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою (МІОК), викладач української мови як іноземної у Національному університеті “Львівська політехніка”, рок-музикант (соло-гітарист андеграундного гурту “Poltva sharks”). 2018 року вийшла дебютна збірка поезій Назара “Постання в повстанні”, за яку він здобув премію “Молода надія” Всеукраїнського конкурсу патріотичної поезії імені Катерини Мандрик-Куйбіди (2019). Переможець Всеукраїнського поетичного конкурсу “Гайвороння” (2018), лауреат літературного конкурсу видавництва “Смолоскип” (2018). Автор доступного в інтернеті відеопроєкту “Мистецькі прогулянки з МІОКом”, у якому він бере інтерв'ю у відомих українських діячів культури як журналіст. Народився, живе та працює у Львові.

“Не спати, не стагнувати, а впевнено будувати свою країну...”
— Що можете сказати про вживання української мови, зокрема в інтернеті?

— Розподіл 1000 найпопулярніших сайтів серед користувачів інтернету в Україні за мовою та доменними зонами, згідно з даними 2018 року, був таким: 9,4% — українськомовні, 63,1% — російськомовні, 27,5% — двомовні. Такі цифри подає ресурс inau.org.ua. Не дуже втішні показники й щодо музичних уподобань українських користувачів — за даними 2019 року найпопулярнішою піснею в українському сегменті Ютубу була російськомовна “Алкоголічка” коміка Пірожкова, а серед десяти найпопулярніших — лише одна українською мовою.

Утім, згідно з дослідженням Центру “Соціальний моніторинг” Українського інституту соціальних досліджень імені Олександра Яременка, винятково українською мовою вдома спілкуються 37% українців, переважно українською — 11 %, однаково часто спілкуються обома мовами — 23%, переважно російською — 14,5%, а тільки російською — 13,5 %. Тобто згрубша маємо 48% українськомовних, 28% російськомовних і 23% — двомовних.

— Що конкретно робить ваша установа для просування українського культурного продукту в мережі й не тільки?

— Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою вже багато років працює над популяризацією української культури в інтернеті — ми неодноразово проводили акції за участю українців із цілого світу, зокрема коли українські діти з усіх куточків планети читали на камеру поезію Тараса Шевченка (проект “Українські дітки читають “Кобзар””), Івана Франка (конкурс “Лис Микита з цілого світу” за участю співачки Джамали). Наступного року буде 150-ліття від уродин Лесі Українки, і ми готуємо масштабну спільнодію, до якої долучаться й сучасні знаменитості.

Звісно, коли говоримо про українську культуру і передусім художню літературу, адже саме вона найповніше розкриває сутність мови, — не можна, ба навіть неприпустимо, обмежуватися лише класиками XIX — першої половини XX століття. Отож ми започаткували й успішно реалізуємо проект відеоінтерв'ю із сучасними діячами української культури: “Мистецькі прогу-

Нещодавно у Львівській політехніці відбувся вагомий захід — “Українська в мережі: дискусія”. Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою (МІОК) запросив охочих поговорити про українську в інтернеті. Йшлося про те, наскільки потужно й впевнено почувається на сучасних мережевих платформах українська мова.

На це та багато інших запитань відповідали відомі українськомовні блогери й дослідники блогосфери. Серед них — Святослав Літинський, доктор філософії, громадський діяч, співавтор Закону про мову; Назар Савко, співак, музикант, композитор, фіналіст телеконкурсу “Голос країни”, співавтор популярного дитячого каналу “З любов'ю до дітей”; Юлія Сливка, письменниця, призерка “Книжкового форуму — 2019”, одна з найвідоміших українськомовних блогерок в Інстаграмі; Тарас Береза, автор оригінальних неакадемічних словників української мови; Наталія Павлишин, керівниця Центру комунікацій Львівської політехніки, Олександр Николяк, начальник управління молодіжної політики департаменту гуманітарної політики міста Львова, науковці МІОКу.

Модерував захід автор ідеї його проведення Назар Данчишин, інтерв'ю з яким і пропонуємо вашій увазі.

лянки з МІОКом”. Зокрема, на сторінці МІОКу у “Фейсбуці” та на нашому каналі в “Ютубі” є мої розмови з Ігорем Калинцем (моїм поетичним Учителем), Оксаною Забужко, Тарасом Компаніченком, Галиною Крук, Наталією Половинкою, Марком Робертом Стехом та багатьма іншими. Однак, ці інтерв'ю не лише блог у мережі, а й матеріал для навчального посібника з української мови як іноземної, який наша інституція незабаром презентує — конкретно до цих відео розробляю вправи на аудіювання.

А від 25 до 28 червня цього року ми проведемо бієнале “Українська мова у світі: відступ чи поступ?” — масштабний захід, на який запрошено потужних інтелектуалів не лише з галузі мовознавства.

— “Українська мова — це мова успішних проєктів” (Андрій Яців). Хто цього найбільше вчить: батьки, школа, ВНЗ, громадські організації?

— Усе в комплексі. Утім, перші уроки життя особа, звісно, отримує в родині.

На закладеному в сім'ї фундаменті школа може лише допомагати будувати індивідуальність учня. В університет, по ідеї, має вже вступати сформована, хоч і не вповні зріла особистість.

Сьогодні ж, якщо подивитися на те, кого суспільство обирає у владу, які сторінки в інтернеті найчастіше відвідує, які телесеріали дивиться, яку музику слухає, можемо констатувати, що суспільство — безпардонно інфантильне, злочинно наївне. Маса, не вміючи бачити головного, тоне в хаосі другоряддя...

— Як Ви вважаєте, чи довго йшов до нас наш мовний закон: 1991-го — незалежність, і аж 2019-го — набув чинності?

— Закон про мову 1989 року, ухвалений ще за “совка”, був чи не максимально проукраїнським за умов, у яких його писали, і діяв в Україні аж до 2012 року, поки режим донецького криміналітету протягнув у Верховній Раді сумнозвісний ківалово-колесніченківський закон.

Чим довше барилися з ухваленням адекватного мовного законодавства, яке б утверджувало українськість, тим ближче були до втрати суверенітету (а ця втрата таки сталася 2014 року, з початком військової агресії московитів).

Навіть у проукраїнському середовищі є і прихильники, і противники нового закону про мову, ухваленого 25 квітня 2019 року. Однак той парламент, який маємо зараз, на моє переконання, може запропонувати тільки щось гірше. Тому мусимо захищати цей закон від ймовірних посягань агентури з депутатськими значками.

— Чи належно захищають державну мову у школах, вишах, на підприємствах, у владних інституціях, інтернеті?

— Найпоказовіший приклад — вбивство українськомовного громадянина, волонтера Артема Мірошніченка в Бахмуті наприкінці 2019 року на підконтрольній Україні території Донеччини. Вбивство за його українськомовність. І вбивці — неповнолітні. Це, поза сумнівами, показник і того, як працювала школа — навіть у закладах з українською мовою навчання, у

Києві, Харкові, Одесі, вчителі всі ці роки дозволяли собі на перервах спілкуватися мовою, насильно насадженою нам із Москви. Це — результат “какаяразниці”, пропагандованої, до речі, досі з уст президента. А відповіддю на те, чи належно українську мову здатна захистити держава сьогодні, стане результат судового процесу над убивцями-українофобами.

“Ми — автохтонна нація на своїй землі...”

— Чи можемо говорити про популяризацію української пісні останнім часом?

— Українськомовної популярної музики завдяки квотам останніми роками значно побільшало на радіохвилях. Але те, що чуємо часом із колонок школярів у спальних районах Львова, змушує хопатися за голову. Низькопробна російська музика “учіть жизни”, ліпить з українськомовних дітей те, що потрібно ворогові. Наразі ж і діди, і батьки, і діти — носії “стокгольмського синдрому”, себто досі заручники, та ще й з позитивним ставленням до ворога.

— Взагалі в містах України ми дочекаємось колись звучання української мови, яка б усе-таки переважала вживання російської?

— Треба розуміти, що після Другої світової і Львів був тотально росіянізований. Приїхавши сюди в 1950-ті, поет Андрій Малишко був шокований і обурений змосковщенням Львовом. У 1962-му в “оспалій”, за словами Івана Драча, Львів, щоб його будити, приїхали перші київські шістдесятники (Микола Вінграновський, Іван Дзюба і Іван Драч). Це дало для української культури свої плоди — про вирішальне значення зустрічі цих митців зі студентською молоддю в Університеті Франка згадував Ігор Калинець, який згодом став політв'язнем за свою поезію. Але у 1980-ті Львів, у супереч політиці окупантів таки зукраїнізувався, а все завдяки приїзду нових “робочих рук” з українськомовних приміських околиць та області. Мовний ландшафт міста змінився, зрештою, й чимало нащадків прийшлих російськомовних “освободітелів” з часом асимілювалися. Тож ніщо нав'язане не вічне.

— У Кропивницькому впродовж чотирьох днів тривала студентська конференція. Олександр Николяк, начальник управління молодіжної політики департаменту гуманітарної політики міста Львова, у своєму виступі під час дискусії сказав, що там лише семеро людей, і ті з Львівської політехніки, спілкувалися українською. Тож куди йдемо?

— Але він також сказав, що через тверду поставу львівських українськомовних студентів, які не переходили в Україні на іноземну мову, решта учасників спілкувалися з ними лише державною. Те саме може сказати й зі свого досвіду. У торішній подорожі в Норвегію в туристичній групі української молоді було 45 осіб і українською спілкувалися з них десь половина. З-поміж тих, хто принципово спілкувався з “одногрупниками” в подорожі українською, був і я. Власне, люди переходили на українську у спілкуванні зі мною — без агресії, а просто завдяки сильному позиціо-

нуванню себе як українця я спонукав говорити зі мною мовою нашої країни.

Зрештою, під час дискусії “Українська в мережі” Святослав Літинський зауважив, що достатньо лише 3,5% активних, пасіонарних людей для того, аби відбувалися позитивні зміни. Це працює.

— Що знаєте про групу “Чиста мова”, про яку згадував автор оригінальних словників української мови Тарас Береза?

— Це спільнота у “Фейсбуці”, яка пропагує творення чи вживання слів питомо українських замість калёк з російської, англійської тощо. Серед пропозицій є повернення слів, насильно витертих зі словників у совєцькі часи, а є й вдалі новотвори. Схожу роль виконує сайт “Словотвір”, де не лише фахові мовознавці, а й аматори можуть долучитися до створення нових слів на позначення нового явища. Серед найвдаліших прикладів таких новотворів я б виокремив “застосунок”, “спільнодію”, “спільнокошт”...

— Чи знає українське суспільство про те, що українська мова в’ятнадцята у Вікіпедії, 27-30-та у світі, 8-ма — у Європі, у п’ятірці мов за фразеологічним багатством?

— Важко сказати, чи такими речима цікавиться більшість суспільства. Достатньо, знов-таки, аби пасіонарії цим горіли і запалювали інших. Саме так було на Майдані в Києві наприкінці 2013-го — на початку 2014-го. Коли почалася війна саме пасіонарії втримали нашу державність у супереч ножах у спину від “західних партнерів” і постмайданної влади. Українську мову утверджуємо за тим самим принципом — активна меншість завжди сильніша від пасивної збайдужілої маси.

— “Нам треба об’єднуватися в мові”, — чи пам’ятає про це професура, виховуючи студентів на сході та півдні України?

— Маємо чимало добрих науковців-освітян — у Запоріжжі Олега Богуславського, який заснував в інтернеті портал “Діаспоріана”, де розміщено сотні рідкісних видань української політичної еміграції XX століття; у Харкові працював інтелектуал Леонід Ушкалов, царство йому небесне, один із найпотужніших дослідників української літератури, працює поет і літературознавець Ростислав Мельників. Треба їхню діяльність щодо поширення української ідеї підтримувати.

Нація має розуміти, що мова — не одяг, який можна скинути, а те, що йде з людського єства.

Втім, саме мова — цемент, без якого не обійтися у творенні однієї спільноти. Хто кине про Бельгію чи Швейцарію, які мають кілька державних мов, продемонструє невігластво, адже, по-перше, ці держави поділені на етнічні частини, і в Бельгії, наприклад, франкофони і фламандці вельми недоброзичливі одне до одного і “зі своїм уставом до чужого монастиря не попруться”, а у Швейцарії, наприклад, люди з італійського кантону обурюватимуться, якщо до них прийде влада з німецького кантону. А тепер погляньте на Білорусь, де з приходом диктатора Лукашенка стався реванш “совка” і російська набула статусу державної, по суті, замістивши білоруську, себто давши змогу прийшлим мову аборигенів не вчити і продовжувати їх асимілювати. Сьогодні за звернення в каварні Мінська білоруською одного активіста судять, бо він не захотів переходити на російську і вимагав обслуговування іншою державною мовою.

Ми — автохтонна нація на своїй землі, після тривалих окупацій ми відновлюємо свою державу, а це не буде легко.

Головне — не підлаштовуймося під віяння і так звані “тренди” ні в інтернеті, ні в реальному світі; створюймо свій порядковий — він обов’язково буде українським. Є різниця, якою мовою. Є різниця, у якій країні.

Богдан ЗАЛІЗНЯК,
керівник прес-центру наукової журналістики ЗНЦ НАН і МОН України

Ой ні, ще рано думати про все.
Багато справ ще у моєї долі.
Коли мене снігами занесе,
тоді вже часу матиму доволі.

А поки що — ні провітку, ні дня.
Світ мене ловить, ловить... доганя!

Час пролітає з реактивним свистом.
Жонглює будень святістю і свинством.

А я лечу, лечу, лечу, лечу!
— Григорій Савич! — тихо шепочу.

Минає день, минає день, минає день!
А де ж мій сад божественних пісень?

Он бачиш, хто сидить в тому саду?
Невже я з ним розмову заведу?

...Прикипіли ноги до постаменту, хліб у торбі
закам’янів. — Біда, — каже Григорій Савич. —
Він мене таки спіймав, цей світ, добре хоч,
що на тому світі. Нічого, якось відштовхнуся
від постаменту, та й підемо.

...От ми йдемо. Йдемо удвох із ним.
Шепоче ліс: — Жива із кам’яним!
— Диви, дива! — дивується трава. —
Він кам’яний, а з ним іде жива!

І тільки люди зморщили чоло:
— Не може бути, щоб таке було.
Та їх давно вже хтось би зупинив!
...Тим часом ми проходим серед нив.

Ніхто не сміє зупинити нас.
...Тим часом ми проходимо крізь час.

Він твердо ставить кам’яну стопу.
Йдемо крізь ніч, крізь бурю у степу.
Крізь дощ і сніг, дебати і дебюти.
Ми є тому, що нас не може бути.

Пливли ми ввечері лиманом.
Моторчик чаккав спроквола.
Десь там за морем, за туманом
уже Туреччина була.

Співали пісню ми про Байду
і про турецького царя,
як Байда стрілами глобально
царя у голову ціля.

А хтось виводив тонко-тонко,
гули замріяні баси.
В туман, лиман, у річку Конку
впадали наші голоси.

І так нам вільно, так повільно,
таке роздолля степове! —
що так ніхто і не помітив,
що човен далі не пливе!

Чи, мо’, наскочили на камінь?
Чи, мо’, бензину вже не є?
Підводне царство з павуками
нам зрушить з місця не дає.

А ми ж про це не мали й гадки.
Сміється Байда з далини:
— Що, доспівалися, нащадки?
Зіпхніться перше з мілини.

Коли замовкли менуети
і звук божественних терцин,
були й музики, і поети,
але не так, як перед цим.

Ішли віки, мінялись люди.
Адреси змінював Парнас.
Було все так, як вже не буде,
як вже при них, а не при нас.

О ради Господа святого!
Усі ж бувають молоді.
А все не так, як після того,
і все не так, як при тоді.

Ліна КОСТЕНКО:

Слова як сонце сходили в мені

А затишок співає, мов сирена.
Не треба воску, я не Одиссей.
Вже леви ждуть, і жде мене арена.
Життя, мабуть, — це завжди Колізей.

І завжди люди гинули за віру.
Цей спорт одвічний винайшли не ми.
Тут головне — дивитись в очі звіру
і просто — залишатися людьми.

Коли мене потягнуть на арену,
коли на мене звіра нацькують,
о, я впізнаю ту непроторенну
глупоту вашу, вашу мстиву лють!

Воно в мені, святе моє повстання.
Дивлюся я в кривавий ваш туман.
Своїм катам і в мить свою останню
скажу, як той найперший з християн:

— Мене спалить у вас немає змоги.
Вогонь холодний, він уже погас.
І ваші леви лижуть мені ноги.
І ваші слуги насміялись з вас.

Син білявого дня і чорнявої ночі,
вечір-мулат підійшов до порога.
Слухай, мулате, бачиш ті ночви, —
нехай це буде стара пірога.
Давай попливемо у ніч коротку
назад по ріці незворотнього часу.
Тепер із черепа роблять коробку,
колись хоч робили із черепа чашу.
Давай попливемо у те, що минулось.
Насняться нам сагайдак і стріли.
Так захотілося, так заманулось,
щоб печеніги нас перестріли.
Тінь Святослава майне під зірками,
хвиля хлопне через край піроги.
Білої блискавки чорні аркани
кидає небо в дніпровські пороги.
А ми пливемо й пливемо без упину.
Що нас чекає у ніч заворожену?
Вже так до ножа ми звикли у спину,
що в чесній битві ми переможемо!
Давай попливем і ніде не причалимо,
давай побудемо трохи окремо.
Хіба ж кого-небудь ми опечалимо
тим, що пливемо там, де пливемо?
Іде епоха моя головата
кудись від етики до синтетики.
Ближчий мені старий Гайявата,
ніж всі досягнення кібернетики.
Хай нам флюяри гудуть очеретові,
хай нам Уйтмен махає беретом...
Ти думаєш, вірші потрібні поетові?
Поетові треба бути поетом.

Коректна ода ворогам

Мої кохані, милі вороги!
Я мушу вам освідчитись в симпатії.
Якби було вас менше навкруги, —
людина може вдаритись в апатію.

Мені смакує ваш ажіотаж.
Я вас ділю на види і на ранги.
Ви — мій щоденний, звичний мій тренаж,
мої гантелі, турники і штанги.

Спортивна форма — гарне відчуття.
Марудна справа — жити без баталій.
Людина від спокійного життя
жиріє серцем і втрачає талію.

Спасибі й вам, що ви не м’якуші.
Дрібнота бути не годна ворогами.
Якщо я маю біцепси душі —
то в результаті сутичок із вами.

Отож хвала вам!
Бережіть снагу.
І чемно попередить вас дозвольтє:
якщо мене ви й зігнете в дугу,
то ця дуга, напевно, буде вольгова.

І тільки злість буває геніальна.
Господь, спаси мене від доброти!
Така тепер на світі наковальня,
що треба мати нерви, як дроті.

А нерви ж мої, ох нерви,
струни мої, настрєненчі на епохальний лад!
А мені ж, може, просто хочеться щастя,
тугого й солодкого, як шоколад.

Ну, що ж, епохо, їж мене, висотуй!
Лиш вісь земну з орбіти не згвинти.
Лежить під небом, чистим і високим,
холодний степ моєї самоти.

Козацький вітер вишмагає душу,
і я у ніжність ледве добреду.
Яким вогнем спокутувати мушу
хронічну українську доброту?!

А по ідеї: жінка ж — тільки жінка.
Смаглява золота віолончель.
Справляло б тіло пристрасті обжинки
колисками і лагодом ночей.

Була б така чарівна лепетуха,
такі б ото улучила слова,
що як по змісту, може, й в’януть вуха,
а як по формі — серце спочива.

Хто ж натягнув такі скажені струни
на цю, таку струнку, віолончель,
що їй футляр — усі по черзі труни
вготованих для музики ночей?!

І щось в мені таке велить
збіліти в гнів до сотого коліна!
І щось в мені таке болить,
що це і є, напевно, Україна.

Умирають майстри, залишаючи спогад, як рану.
В барельєфах печалі уже їм спинилася мить.
А підмайстри іще не зробились майстрами.
А робота не жде. Її треба робить.

І приходять якісь безпардонні пронози.
Потираючи руки, беруться за все.
Поки геній стоїть, витираючи сльози,
метушлива бездарність отари свої пасе.

Дуже дивний пейзаж: косяками ідуть таланти.
Сьо́ме небо своє пригинає собі су́ета.
При майстрах якось легше. Вони — як Атланти.
Держать небо на плечах. Тому і є висота.

Блажен той муж, воістину блажен,
котрий не був ні блазнем, ні вужем.
Котрий вовік ні в празники, ні в будні
не піде на збіговиська облудні.
І не схибнеться на дорогу зради,
і у лукавих не спита поради.
І не змінє совість на харчі, —
душа його у Бога на плечі.
І хоч про нього скажуть: навіжений,
то не біда — він все одно блаженний.
І між людей не буде одиноким,
стоятиме, як древо над потоком.
Крилаті з нього вродяться плоди,
і з тих плодів посіються сади.
І вже йому ні слава, ні хула
не зможе вік надборкати крила.
А хто від правди ступить
на півметра, —
душа у нього сіра й напівмертва.
Не буде в ній ні сили, ні мети,
лиш без’язикі корчі німоти.
І хто вселяким ідолам і владам
ладен кадити херувимський ладан,
той хоч умре з набитим гаманцем, —
душа у нього буде горобцем.
Куди б не йшов він, на землі і далі,
дощі розмиють слід його сандалій.
Бо так воно у Господа ведеться —
дорога нищих в землю западеться!

Ми виїхали в ніч. І це було шаленство.
Збиралось на грозу. Ми виїхали в ніч.
Притихлі явори стояли безшелесно.
І зблиснула гроза — як вихопила ніж!
Осліплені на мить, ми врзалися в пійтму.
Машину повело, і ми згубили шлях.
Усі мої ліси, удень такі приватні,
схрестилися вночі із небом на шаблях.
Я думала в ту мить: привіт моїй гордині.
Ми виїхали в ніч. Дороги не видать.
Було моє життя — як ночі горобині.
Нічого у житті не вміла переждать.
О, як мені жилось і як мені страждалось!
І як мені навіки взнаки воно далось!
А що таке життя? Чи те, що переждалось?
Чи все-таки життя — це те, що відбулось?

Ще вчора була я висока, як вежа.
Здається, ще трохи — дістану зеніт.
І раптом, як вибух, — обвал і пожежа.
Розтрошений камінь — уже не граніт.
Руйновище віри, і розпач, і розпач!
Під попелом смутку похований шлях,
Зажурені друзі сахнулися врозтіч.
Посіяне слово не сходить в полях.
На те й погорільці, — будуємо хатку.
Над хаткою небо. А знов голубе.
Найвище уміння — почати спочатку
життя, розуміння, дорогу, себе.

Хочеться чуда і трішки вина.
Дні пролігають, як сірі перони.
Чорний букет надвечір’я — ворони —
місту підносить струнка далина.
Що ж, я свій вік одробила сповна.
Що ж, я свій вік одробила по-людськи.
Дні облітають, як чорні пелюстки.
Хочеться чуда і трішки вина.

Доки ж ці пута, пора і звільнить.
Де ж ви, мої золоті пасторалі?
Літо літає і осінь дзвенить.
Розпач накручує чорні спіралі.
Де ж мого слова хоч би хоч луна?
Знову пішла Україна по колу.
Знову і знову, ще раз у ніколи?!
Хочеться чуда і трішки вина.

Очима ти сказав мені: люблю.
Душа складала свій тяжкий екзамєн.
Мов тихий дзвін гірського кришталю,
несказане лишилось несказаним.
Життя ішло, минуло той перон.
гукала тиша рупором вокзальним.
Багато слів написано пером.
Несказане лишилось несказаним.
Світали ночі, вечоріли дні.
Не раз хитнула доля терезами.
Слова як сонце сходили в мені.
Несказане лишилось несказаним.

Життя, як річку, не перейдеш вбрід.
Та, певно, в ньому і немає броду.
Заходь по груди у студєну воду,
Пливи, пливи, пливи десятки літ!

Не уникай в путі круговороту —
Хай руки загартуються твої,
Бо доведеться плавати і проти
І впоперек стрімкої течії.

Коли ж попадеш в смугу теплих течій,
Коли душа розніжиться без меж,
Ослабнуть руки і отерпнуть плечі,
І вже навряд чи далі попливеш.

Зануриш серце у блаженну втому,
Запрагнеш тільки затишку... О, ні!
Як жити, зачепившись на мілкому,
То краще потонуть на глибині.

Наталка ТКАЧЕНКО

“Де Юрій?! Де Юрій?!” Як не-прикаяна металася по квартирі... У вітальні забила артрозне коліно об рояль, але навіть не відчула болю, у чоловічій спальні наткнулась на зелене керамічне кашпо з вазоном-пальмою, ледве не впала і не перевернула його. На-штовхнулася на червоний окса-митовий пухлик у передпокої, і, нарешті, побачила, що на вішалці немає зимової чорної чоловічої куртки, а на доріжці під вішалкою — зимових чоловічих черевик... Куди він пішов? Навіщо? Він впаде на вулиці, його ж зб'ють з ніг, він же майже сліпий!! Вона ж всього на якісь пів години прилягла у своїй спальні... і заснула, не догледіла чоловіка!!

Кинулась до вітальні, намацала на столі мобільку, телефон відповів мертвим механічним голо-сом “поза зоною”... Серце бухало в грудях, як молот, то прийняла валідол під язик... Телефон уперто карбував “поза зоною”... Не знала, що робити, до кого звертатись? Поліція?! “Швидка допо-мога”?! А, може?... Господи, тіль-ки не це! Тільки не це!! Навіщо і як вона житиме сама-самісінька у цій велетенській, хоч кінцями за-їжджай, трикімнатній “сталінці”!

Серед метушні і безуму лед-ве почула, як проскреготів у дверях ключ і в передпокої виник як марево в пустелі... рідний чоловік! Вимоклий, з куртки стікали на до-ріжку дошові патьоки, мокрісінькі черевики чавкали водою і лишали вологі сліди, шерстяна шапка і ве-ликі рогові окуляри з'їхали набік.

— Юрію! Нешастя моє! — сплеснула руками і заходила-ся розшнуровувати чоловікові чере-вики. — Де ти був?! Ти мене лед-ве не вбив!!

— А я хотів тобі зробити сюр-приз, — пролепетав чоловік, нія-ково усміхаючись. — Ось! — звів з-за спини руку з невеликою круг-лою коробкою-картонкою і трьо-ма вимоклими на березневій зливі хирлявими червоними гвоздиками. — Тортик і квіти! Сьогодні ж у нас — золоте весілля! Ти що, забула?

...Перетирала високі кришта-леві фужери, чоловік кравав торт...

— А свіча? — раптом спохо-пився.

— Ароматична! Запалимо, при свічі затишніше... Яке свято без свічі?!

Зітхнула:

— А хіба у нас свято?! — рап-том з тихим розпачем глянула на чоловіка.

— Свято — це коли збира-ється вся родина — діти, онуки... Свято — це коли вітають друзі... А де наші друзі? Повмирили... А де наша рідня? Нема дитини — нема родини, — по жіночій щоці попо-взла зрадлива сльоза...

— Ангеліночко! Ну, що ти так?! — намагався потішити дру-жину і не міг.

— А що? Суша правда... Навіть нікого запросити в дім.

— Твоя правда... Уже п'ять ро-ків, як відійшли Завадські...

— Завадські! Завадські! — проклекотіло плачем у грудях дружини. — Завадські відійшли, як люди. Приїхала Інночка з Від-ня з чоловіком і донечкою. При-летів старшенький з Лондона Іго-рьок з дружиною з сином і двома онученятами. Так що нічого нам з тобою святкувати, Юрцю, — під-несла білу хустинку до очей.

У повній тиші зненацька різ-ко “засвітив” чайник з кухні і водночас задзвонив стаціонар-ний телефон.

Фо ю

Історія одного золотого ювілею

Не змовляючись, пішли, хто куди: дружина по чайник, чоло-вік до телефона.

— Це вулиця Липецька, 18, квартира 77? Вас турбує “Нова пошта”. Вам надійшла посылка.

— Від кого? — розгубився.

— Ну, напевно, від сина. Ви ж — Булаєнко Юрій Едуардович, а відправник — Булаєнко Антон Юрійович!

— Від сина? Від сина? Від яко-го сина?! — отетеріло дивився на дружину, яка вже стояла у віталь-ні з чайником в руках.

Та — зблідла, знищена — ха-пала повітря, як потопельниця.

— Юрію! Я все чула! Не бери па-кет! Не смій! Це чийсь злий жарт!

— Ну, то відчините двері чи як? — не вгавав у слухавці чолові-чий голос. — Я ж стою з пакунком під самісінькими вашими двері-ма під'їзду.

— Я йду, — раптом твердо від-рубав і пішов з квартири пря-місінько в кімнатних капцях. За п'ять хвилин повернувся з картонним ящиком у руках.

Дивилася на ящикок підоз-ріло, з зачаєним страхом, а далі не витримала, вибухла сльозми, припадаючи до чоловіка: — Не відкри-вай! Ради бога, не від-кривай, Юрію!! Це мо-же бути вибухівка!! Не забувай — у нас з тобою елітна квартира! А ін-струмент! А унікальна наша фонотека і біблі-отека! Скільки було та-ких випадків — знищу-вали одиноких стариків або відправляли до пси-хушок, щоб заволодіти їхнім майном!

— Та помовч!!! — раптом скрикнув чоловік. — Дорога моя, а власне, для кого і для чого нам берегти наші коштовні життя?! Яке аж таке майно ми залишаємо і кому, чужим людям? Та вони ж на другий день після нашого по-хорону викинуть на помийницю і нашу фонотеку, і нашу бібліотеку!

Рвонув до себе, як чеку, скотч, яким було заклеєно фірмовий картонний ящикок “Нової по-шти”. І вийняв обома руками святково-подарунковий пакет у великі маки з зеленим написом “For you...” Потім повільно ви-тягнув менший біло-рожевий па-куночок “Dove”, дістав з нього флакончик, пластикову пляшеч-ку і... коричневий патрончик.

— Що це?! — ошелешено ди-вилася на чоловіка.

Чоловік начепив окуляри і повільно прочитав, беручи до рук, то флакончик, то пластик, то патрончик: — Гель для душу “Магнолія”, шампунь “Піон”, помада “Персик”.

— Але для кого все це? — без-порадно переводила погляд то на чоловіка, то на “підозрілі речі”.

— Мила моя! Ти ж у нас у кон-серваторії вивчала англійську! “Фо ю” — “для тебе”, моя люба, для тебе!

Стояла, як прикипіла, і паль-цем боячись зачепити “презенти”.

Чоловік тим часом так само, без поспіху, дістав з пакета чоло-вічі сірі вовняні шкарпетки і зеле-ну байову сорочку.

— А це вже подбали про ме-не! — якийсь час ніяково тримав

речі у руках — і раптом блажен-на майже дитяча радість засвіти-лась у очах.

Усміхаючись, підійшов до великого дерев'яного трюмо і приміряв сорочку... — Господи! Якраз! Мій розмір! — тішився, як хлопчак.

А тоді й геть розвеселився, сів у крісло посеред вітальні і на-тягнув на ноги нові шкарпетки. Якусь мить зважав, “ворушив” пальцями ніг, а тоді аж зажмури-в очі: “Господи! Яка райська те-плінь! Яка благодать!”

Дружина і собі підступила до столу. Ледь-ледь тремтячою ру-кою торкнулася подарунків. Зре-штою, взяла брунатний патрон-чик помади. Піднесла до очей — і раптом та ж, що і в чоловіка, май-же неземна радість осяяла жіноче обличчя.

— Боже!! Яка коштовна, яка якісна помада! І мій улюблений — периковий колір! — і собі пі-дійшла до трюмо.

Відкоркувала патрончик і провела по синій ниточці уст па-хучим, аж солодко-ванільним олівчиком.

— Господи! Як я давно не фар-бувала губи! — дивилася на себе, й іскра молодого щастя раптом спалахнула в жіночих очах.

— Як я тобі, коханий? — по-вернула обличчя до чоловіка і спробувала грайливо усміхнутися тремтячими губами.

Глянув замиловано на дружи-ну:

— Божественно! — аж сплес-нув у долоні.

— Ой, а це ж — магнолія! — взяла ковпачок рожевого фла-кончика гелю, піднесла до об-личчя. — О, Господи! Магнолія!!! Пригадуєш, у червні цвіла магно-лія у Нікітському ботанічному са-ду, в Ялті?!

Заплющив очі:

— Пам'ятаю... Ти така юна, струнка в рожевій сукенці... Ми після концерту... І цвіла магно-лія... І рожева пахуча хмара плив-ла на Ялту... Тисяча дев'ятсот сім-десятий рік...

— Це були наші перші спіль-ні гастролі, — прихилила сиву голову на чоловікове плече... — Пам'ятаєш?

— Пам'ятаю... Пам'ятаю, як обняв тебе і прихилив до себе... Ти пахла, як магнолія... Ні, дуж-че. Ти і тепер мені пахнеш...

— Правда? — не повірила.

— Правда, — трепетно поці-лував дружину в уста.

Поволі звільнилася з чолові-кових обіймів і озвалася срібним молодим сміхом: — Ой, а кому ми зобов'язані цим святом? Хто нам його влаштував?!

— Побачимо, люба! — радіс-но узяв до рук червоний пакет і

намацав на дні аркуш. — Аж ось і лист! Від нашого ангела-охорон-ця! Дай окуляри! — нетерпляче простягнув руку у бік дружини і почав читати, читати, читати...

“Добрий день, дорогі мої ма-муся і татусь! Пише вам син Ан-тон. Я писав до вас усі ці роки, як ви віддали мене назад до интерна-ту, але не відсилав листів. Бо бо-явся, що я вам не потрібний.

Я зараз живу у самій Вінниці. Працюю токарем п'ятого розря-ду. Заробляю добре. По двадцять чотири тисячі гривень на місяць. Маю кімнату в гуртожитку. У мене є дівчина Марійка. Вона працює перукарем-візажистом. З Марій-кою я познайомився в інтернаті.

Матусю, це вона порадила, яку вам купити помаду, шампунь і гель для душу.

Татусю, а вовняні шкарпетки і теплу сорочку ми вибрали для вас з Марійкою разом на базарі. Ви вже старенькі, то одягайтеся тепло, щоб не застудилися.

Ми разом з Марійкою вітає-мо вас із золотим весіллям! І ще пишемо вам, що, крім вас, у нас з Марійкою нікого немає. Цілуємо — ваші діти”.

Замовк. Дивилася на чоловіка — і світ розколювався.

“Фо ю...”, “Фо ю...” — знена-цька ожили маки і заплакали чер-воними сльозми...

І тоді закам'янів час. І кров у жилах зупинилася. Вона поба-чила чоловіка і себе п'ятнадцять років то-му. Тут же за цим сто-лом.

— Ти був у школі у Антона? — настороже-но подавала обід.

— Та був... — зі-тхнув.

— Ну, і що там?

— Та нічого добро-го! — брязнув видел-кою об тарілку. — Із сольфеджіо — двійка, із музлітератури — те

саме... А зі спеціальності — і не питай! Абсолютне “зеро”!

— А Завадські Інночкою не натішиться! — забриніли сльози в голосі дружини. — Дванадцять років дівчинці, ровесниці Анто-на, а вже — призерка Міжнарод-ного конкурсу юних піаністів!

— Порівняла! — з досадою зиркнув на жінку. — У Інночки — абсолютний музичний слух! Уні-кальна віртуозність! А тут — гени степового вола: цоб, цабе! А все — ти! “Який славний хлопчик! Ми з нього “виліпимо” майбутнього Ріхтера! “Виліпила”?!

— Цей хлопчик — помилка. Наша спільна помилка, — стисла тоненьку ниточку суворих уст. — А помилки треба виправляти. За-втра ж треба їхати до Вінниці. Ми повернемо його туди, звідки взя-ли.

...“Зрозумійте, ми з чолові-ком — інтелігентна родина. Чо-ловік — знаний диригент! Я — пі-аністка.

Ми — корінні кияни. У нас в п'яти поколіннях — усі музикан-ти.

У нас — одна з найкращих у Києві приватна фонотека, біблі-отека, яку збирали ще мої праді-дусь із прабабусею. У нас унікаль-ний інструмент — концертний рояль, сам “Станвейн”.

Ми нічого йому не жаліли. Ми його віддали в музичну школу Лисенка. Ми лише чекали на гід-ну віддачу!

Розумієте, у нього ж зовсім відсутній музичний слух! Та що слух! Немає елементарного по-чуття ритму!

А тут ще й інше! Я не хоті-ла казати, але Антон украв у моєї матері з гаманця сто гривень!

Така страшна крадіжка! Такі злочинні гени!

Ми вирішили розлучитися з цією дитиною! Ну навіщо страж-дати і йому, і нам?!”

...“Фо ю...”, “Фо ю...” про-низливо-червоні макові пелюст-ки падали і падали з неба і заси-пали стару жінку...

“Мамусю! Татусю! — кричали маки надсадним боєм з далекої далнини. — Я перевиховаюся! Я за-роблю сам кур'єром на пошті сто гривень і віддам їх бабці Емілі! Я — не злодій! Просто мені дуже захо-тілося гамбургера з картоплею фрі поїсти у “Макдональдсі”!

Маки кров'яніли і спікали ра-ною мозок: “Я змінюся! Я зіграю найскладнішу прелюдію Баха! Я все вивчу з музичної літератури і перездам! Тільки візьміть мене з собою назад додому! Не залишай-те мене в цьому інтернаті!”

Сльози струмками текли по старечих щоках... “Уявляєш, я за-була ім'я цього хлопчика!! Я ви-креслила його зі свого життя! Який сором, який біл! Як боля-че, любий, як боляче!”

Обійняв тонкі плечі дружини: “А як боляче було цій дитині?”

“Як ми завинили перед ним! Господи, немає нам прощення!”

Приголубив жінку, пригорнув до себе: “Що зроблено, те зробле-но. Але він таки написав нам. От-же, простив”.

— Ти думаєш? — засвітилися слабкою надією очі, омиті сльоз-ми...

— Звичайно! Тільки ти ж зна-єш, я не люблю задовгої мелодра-ми! Тут діяти треба! — заметушив-ся по кімнаті.

Стала посеред вітальні: — А справді, чого я плачу? Це ж яка ра-дість, яка радість! — сміялася і ри-дала, ридала і сміялась. — Юрію! Син знайшовся! Антончик!

— Так, а де коробка “Нової пошти”? — діловито перепитав у дружини.

— Тут має бути Антонів теле-фон! От він, от він... А це? адре-са! Його адреса! “Вінниця, вули-ця Шкільна, 15, кімната 250”.

— Ангеліно! Я зараз “заб'ю” по “Гуглу”, коли йде найближчий експрес з Києва на Вінницю! Ось він, ось! Викликай по телефону нічне таксі на залізничний вок-зал! Ми маємо негайно їхати до наших дітей!

— Юрію, але ж у тебе мокрі черевики! — занепокоєно глип-нула на чоловіка.

— Дурниці! У мене сухі нові вовняні шкарпетки!

Несподівано пролунав благо-вістом на всю квартиру дзвінок.

Обоє стареньких, не змовля-ючись, поспішили до дверей. Чо-ловік відчинив.

На порозі стояв невисокий юнак в чорній шкірянці з пляш-кою “Шампанського” в руках і русава дівчина з оберемком чер-воних троянд.

— Антончик! Наш Антончик! Марійка! — обнімали, плачучи, молодят.

— Ну, як ви? Як ви добралися?

— Та ми таксі взяли з Вінниці! — заусміхалися юнак і дівчина. — Щоб вас побачити у ювілей!

— Розуміємо! Розуміємо! — щасливо товклися в передпокої.

— Дозвольте, Марійко! — га-лантно як господар дому знімав тремтячими руками з тоненьких дівочих пліч червоний пуховичок.

— Діти! Дорогі мої діти! — ту-лила залите сльозми старече об-личчя то до сина, то до доньки.

Унікальне поєднання людинолюбства і... гумору

До 125-річчя від дня народження Максима Рильського (19 березня 2020 р.)

Дмитро СТЕПОВИК,
доктор філософії, доктор мистецтвознавства, доктор богословських наук, професор, академік Національної академії наук Вищої освіти України, провідний н. с. ІМФЕ НАН України

Уперше я почув прізвище “Рильський”, коли був школяриком початкових класів у рідному селі Слободище, що в Бердичівському районі на Житомирщині. І почув його не від учительки у школі, а у своїй хаті — від батьків і сусідів. Бо поезію Рильського вивчали у старших класах, а не в початкових, де опановували Буквар, Читанку, арифметику, географію, малювання і співи.

Я з сестричкою Настунею роблю за столом уроки. Рипнули двері, до нас завітала сусідка Зося Гуртківська — й одразу до матері: “Маріє, ходять чутки, що в Андрушівку приїхав з Києва Максим Рильський. Як депутат Верховної Ради Свіцького Союзу буде приймати своїх виборців, вислуховувати їхні скарги, а в Москві розкаже про наші біди, може, самому Сталіну. Треба негайно їхати та все розказати тому Рильському, щоб допоміг приборкати наших злодіїв, які трудодні нам записують, а на них ніц не дають, ані зернини: готують другий тридцять третій рік!”

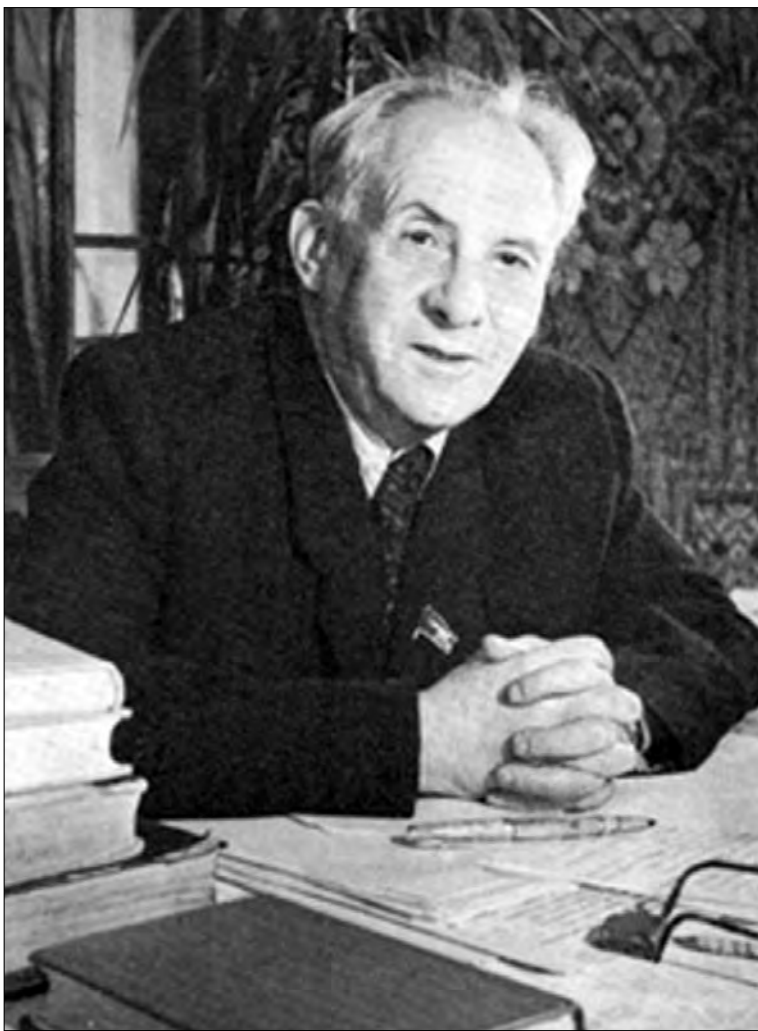
Мама: “Куди їхать? Чим їхать? Як наймемо воза, перестрінуть за селом, повернуть назад, а то й покалічать або повбивають. Треба їти пішки, і то тихенько. Збирай молодич, пишім заяву, що твориться в нашому колгоспі “Червона нива” — і до Рильського на прийом!” Нам, дітям — Петру, Олі, Настуні й мені, — мама наказує ні пари з уст поза хатою, що в похід до депутата Верховної Ради Максима Рильського йде гурт сільських бабів і молодич з скаргами на беззаконня, що їх творять колгосп і сільрада під покровом бердичівського районного начальства. Мужиків вирішено не брати. Та й де їх узяти, коли більшість загинула на війні, а лишилися тільки старі діди й підлітки, яких в цю делегацію до Рильського включати не годиться.

Ці походеньки селян “до Рильського” коли він приїздив на Житомирщину до своїх виборців (і не тільки в Житомир, а й у містечка й села Південної Житомирщини — Попільно, Ружин, Чуднів, Червоне, Андрушівку, Бердичів, Вчорайське, Троянів, — не оминаючи, звичайно, і свого рідного села Романівки) мали позитивні наслідки: Рильський як депутат, письменник з добрим люблячим серцем не залишав поза увагою жодної скарги, жодного плачу гноблених владою селян; і як розповідали ті жінки, що поверталися після зустрічі з ним, — сам Максим Тадейович не раз пускав сльозу, співчуваючи горю деяких своїх виборців. Була ще одна причина, чому ходаками “до Рильського” були переважно жінки, і то не тільки з нашого села Слободище, а й із сусідніх — Швайківки, Райків, Скрагівки, Гришківців, П’ятки й інших. Ще з козацьких часів в українських селах Великої Волині, до якої інтегральною частиною входила й нинішня Житомирщина, мешкало по декілька польських родин. Вони з тяглістю часу українізувалися, забували польську мову, але чітко трималися своєї “польщизни” у питаннях віри; на католицькі свята долали десятки кілометрів, щоб помолитися-таки в костелі, а не у православній цер-

кві. Вони зберігали польські прізвища, давали їх своїм дітям, якщо у змішаній українсько-польській родині батько був польського походження. У моєму класі початкової школи з близько 40 учнів десяток мали прізвища із закінченнями на “ський” і “цький” — Бернацький, Гуртківський, Врублевський, Громницький, Мочульський, Білінський, Рапаський тощо. Я сидів за одною партою з Франеком Білінським, ми дружили. Франек гарно співав, а я декламував вірші; і ми разом ідили на так звані “олімпіади” (огляди художньої самодіяльності) в Бердичів і Житомир — і отримували призи переможців.

Дивно і приємно було те, що наше село хоч і “козацьке”, але поляків шанували. Розрослося село з порівняно невеликої Слободи у велике селище Слободище на 700 садиб, коли після розгрому Катериною Другою Запорізької Січі 1775 року маса наших краян повернулися на Житомирщину, збільшивши число мешканців у декілька разів. Здавалося б: ці козаки, пам’ятаючи про те, що робили поляки українцям до і після Хмельниччини, мали б відповідно ставитися і тепер до наших слободищан-поляків. Але нічого ворожого й підозрілого не було і близько! Якщо десь там, в інших селах, стосунки були майже за приказкою: “Лях, що з’їв жабу в коноплях”, — то в нашому Слободищі подібних образ не було; і в типово українському козацькому селі польська національна меншина користувалася рівними правами з українцями; і якщо ми разом зазнавали гноблення і репресій, то лише від влади комуністично-більшовиків та енкаведистів-кагебістів. Як повідомляє одне авторитетне джерело (“Девятисотлетие православия на Волыни: 992—1892 годы. Часть вторая: Статистические сведения о приходах Волынской епархии”. — Житомир, 1892, с. 34), у Слободищі була православна церква Святої Трійці, “збудована 1718 року на кошти прихожан, дерев’яна, з такою ж дзвіницею, з 816 прихожанами-чоловіками і 825 прихожанками-жінками”. Це станом на 1892 рік — тільки тих, що ходили до церкви, була 1641 душа, тобто дорослих людей. Але це число треба помножити мінімум на 5, бо в кожній родині було по п’ятеро й більше дітей. Отже, усіх слободищан було на цей час понад 8 тисяч душ.

Усе сказане має той стосунок до Максима Рильського, що ініціаторами-ходаками до поета-депутата за допомогою часто в нашому селі та в інших селах Житомирщини були якраз представники польських або змішаних українсько-польських родин. Вони якось дізнавалися, коли Максим Тадейович приїздив у той чи той район Житомирщини для зустрічі з виборцями. Це бувало тоді, коли він мав їхати у Москву на чергову сесію Верховної Ради СРСР. Або коли наближалися нові вибори; а депутатом Рильський був аж 5 разів: з другої до шостої каденції, тобто всі повоєнні роки! Попри велику обтяженість іншою роботою (директор Інституту мистецтвознавства, фольклору й етнографії АН УРСР; голова правління Спілки письменників України; академік АН УРСР і академік АН СРСР), Рильський дуже пильно, не шкодуючи сил, ставився до своїх депутатських обов’язків як довголітній член всесоюзного парламенту. Його любили житомирці, тому обирали знову й знову — аж 5 разів.

Пам’ятаю зі свого дитинства: навіть старі й часто неписьменні люди нашого села, які у своєму житті не прочитали жодного вірша Рильського, з якоюсь побожністю вимовляли його прізвище, що тому допоміг, того виволовив від скрути, іншому посприяв дістати ліки від тяжкої хвороби. Польські родини села навіть називали його апостолом або “свенти Максін”, часто вважаючи його за поляка по батькові Тадейові, але й шанували його матір українку Меланку Федорівну Чуприну. Тож і ходаками “до Рильського” по помічі і пораду були і українці, і поляки.

Таким був Рильський мого дитинства — хіба одне лише прізвище якогось легендарного дядька, який допомагає нашим скривдженим селянам, варто тільки до нього піти та розказати про наші біди. І лиш у старших класах школи та в університеті я осягнув Рильського як першокласного поета, мудрого філософа в поезії, промовах, наукових працях. Ще у школі я полюбив його вірші зі збірки “Слово про рідну матір”, написаних у роки війни. Вірші ці входили у програму історії української літератури, а учителька Лідія Харченко казала нам, учням, що під образом своєї матері Рильський розумів усю Україну, яка тяжко страждала від війни. А вже ставши студентом факультету журналістики Київського державного університету імені Тараса Шевченка, ми “проходили”, як тоді казали, повоєнну творчість Рильського, глибше занурюючись в образний лад і красу мови його збірок “Троянди й виноград” та “Голосівська осінь”.

Студентство любило тоді (та й тепер любить) жарту, анекдоти, часом гіркі й солоні, якими сипали ми по наших гуртожитках, а то й у коридорах університету на перервах між лекціями. У нас завжди гостро стояло мовне питання; тож студенти гуманітарних факультетів радо приєднувалися до невеликого, але бойового гур-

ту захисників української мови. Хоч розповідати анекдоти про таких тодішніх трубадурів “двох рідних мов”, як ректор нашого університету Іван Швець, академік Білодід, Калюжний та інші, могло закінчитися “махен драпес” із університету, але язикатих студентів і це не зупиняло. І тут нам допомагав талант Максима Рильського як анекдотомана. Був він, як знаємо, не тільки академіком Академії наук УРСР, а й членом президії цієї академії, коли нею керували Олександр Богомолець і Олександр Палладін.

І ось студенти якось дізналися не так про анекдот, як про реальний факт, що згодом став анекдотичним, і в якому були задіяні ректор КДУ Іван Трохимович Швець і Максим Тадейович Рильський — обидва академіки і члени президії АН УРСР. На одному із засідань президії Рильський дорікнув ректору Швецю, що за його ректорства з аудиторій університету посилено вимітається українська мова. При цьому Рильський підкреслено вимовив прізвище ректора “Швець”, хоч знав, що Іван Трохимович усім казав, що за паспортом він “Швец” без м’якого знаку, і просив так скрізь вимовляти й писати його прізвище. Тож і тепер, відповідаючи на критичне зауваження Рильського щодо мови в університеті, товариш ректор нагадував колезі-академіку, що він ніякий не Швець, а Швец! Тут Рильський не залишився в боргу і вдався до одного правила з ділянки мовознавства: “В українській мові, — сказав Рильський, — усі слова із закінченням на “ц” вимовляються м’яко, тому й пишуться з м’яким знаком. Але, як скрізь в науці, з правила є винятки. Тому є два винятки, коли буква “ц” в кінці слова без м’якого знака: це “поц” і “швец”!

Ця правдива історія викликала сміх у залі президії АН УРСР і швидко вийшла назовні, ставши анекдотом; але й уроком для всіх малоросів і хахлів, які переінакшують свої українські прізвища

на московський лад. Подібне з Рильським сталося на такому ж засіданні президії АН УРСР, але вже з колегою Калюжним. Цей далекий від мовознавства учений постійно підкреслював, що жодної суттєвої різниці між українською і російською мовами нема, тому видання Академії наук треба друкувати по-російськи, бо це “общепонятно”, а значить, буде більше читачів. “Як нема різниці між українською й російською мовами? — з іронією зауважує Рильський. — Ось ваше прізвище, колего, мовою Пушкіна буде як? — Кал’южний. А в перекладі українською мовою — “т...о південне”. Після цього Калюжний уже не встрайвав у жодні філологічні дискусії.

Звичайно, Рильський як письменник і активний громадський діяч був під підозрою у тодішньої влади. Його рятувало академічне звання, керівництво упродовж двадцяти років (1944—1964) Інститутом мистецтвознавства, фольклористики та етнології АН УРСР. Спецоргани не забували, що ще 1931 року він був заарештований і пів року сидів за ґратами “за націоналізм”. Тому й керований ним академічний інститут був під пильним стеженням партії і КДБ; до речі, як і після Рильського також. Як інтерпретатору українських народних дум у контексті національного епосу Рильському часом опонував в Інституті Олексій Дай. Коли після того чи того виступу на вченій раді Інституту Дей підносив руку, щоб заперечити якійсь тезі доповіді Рильського, Максим Тадейович вдавнявся до притаманної йому іронії (з елементами сарказму), надаючи слово своєму опоненту з такими словами: “Ось і у Дея є ідея”. Інститут, керований Рильським, досліджував глибини народної душі українців, тому через окремих людей тут провокували й нагнітали конфлікти, особливо коли мова йшла про національну самоідентичність українців та її відображення в народній творчості (фольклорі), побутовій культурі, звичаях, обрядах (етнографії). Рильський же бачив, та не завжди міг цьому зарадити. І тут знову на виручку приходила його іронія, уміння домагатися дотепної гри слів. Тоді був пік світових досягнень Інституту електрозварювання імені Євгена Патона. Слухаючи на засіданнях президії АН УРСР постійні розмови про унікальність в Україні і світі “київського інститута сварки”, Рильський з гіркою усмішкою прокоментував: “Та не такий він уже унікальний” бо є це один у Києві інститут сварки, — це мій!”

Після закінчення навчання на факультеті журналістики Київського університету у сім років (1960—1967) працював журналістом у редакції республіканської молодіжної газети “Молодь України”, тираж якої тоді доходив ледь не до мільйона примірників. Очолюючи один з відділів у редакції, я за дорученням тодішніх редакторів газети Івана Семенця, потім Олега Ситника, а частіше — з власної ініціативи, — брав інтерв’ю у відомих персон у ділянках літератури, мистецтва, науки: поета Павла Тичини, прозаїка Петра Панча, мистця Василя Касіяна, народних артистів Наталії Ужвій, Володимира Добровольського та інших. Найчастіше звертався до Павла Тичини, який був безвідмовним, коли треба було для газети написати привітання з якимось святом, а то й дати “ювілейного вірша”. Бував у нього на бесідах чи то в його київському

Щедре серце і чин — Україні

До 95-ліття заслуженої просвітянки, членкині ОУН, політв'язня Ганни Іваницької

Наталя ГУМНИЦЬКА,
член “Просвіти”, Львів

Боротьба за Українську державу триває безперервно впродовж багатьох століть. Це стосується переважно гуманітарної сфери. У цих змаганнях за національну незалежність і свободу загинули тисячі синів і дочок землі української, імена багатьох з яких досі залишаються невідомими. Дуже дивним є судження деяких політиків і просто громадян, що наша відроджена Українська Держава 1991 року постала без жертв. Це хибне твердження, спричинене незнанням історії України, а часто навмисним її перекручуванням противниками нашої незалежності.

Саме тому на порядку денному сьогодишнього державотворення гостро стоїть проблема просвітництва нашого соціуму, особливо молоді, щодо героїчних сторінок нашої історії і тих, хто був їхніми творцями. На особистих прикладах пасіонарних учасників змагань за незалежну соборну Україну, за її повернення у лоно демократичних європейських країн має формуватися наша національна гідність, тожсамість, самоідентифікація, самодостатність, гордість за належність до великої культурної нації. Знання своєї об'єктивної історії, своїх героїв в усіх ділянках суспільного життя має стати дієвим щепленням проти ідеології “руського міра”, яка ось уже близько тридцяти років нашої незалежності процвітає, на жаль, в Україні.

До численної когорти скромних героїнь, які присвятили своє життя боротьбі за визволення України з полону тоталітарної радянської пропаганди, за право на рідній землі бути українцем з усіма фундаментальними національними атрибутами: мовою, історією, традиціями, релігією вповні належить Ганна Степанівна Іваницька, уродженка с. Дмитровичі на Львівщині. Народилася 31 березня 1925 року у багатодітній родині свідомих українців, господарів на своїй рідній землі, активістів Товариства “Просвіта”. Батько Степан Бардин був авторитетом для маленької допитливої Ганнусі. Вона захоплювалася його розповідями про роки борні у лавах Українських січових стрільців за волю України. А від матері Розалії, з дому Лецишин, перейняла глибоку любов до українського поетичного слова, української немирущої пісні. Сакральною постаттю, оберегом українського слова в родині була постать Тараса Шевченка. Після тяжкої денної праці мати не раз просила Ганнусю: “Почитай мені, дитинко, Шевченка”. Не дивно, що твір десятикласниці Ганни про Шевченка вчителі зачитували учням як взірцевий. Хоч господарство потребувало багато праці, усі діти успішно навчалися, брали участь у просвітнянських заходах. Показово, що батьки прийняли у свою багатодітну родину на виховання сироту Івася. Це був десь 1932—33 рр.

Навчання у початковій польській школі (1931—1935 рр.) гартувало дух українки. Ось фрагмент спогаду юної Ганни про цей період навчання: “У нас були вчительки-польки. На все життя я запам'ятала, як одна з них обізвала хлопця, який був неуважний: “Ty, kabanie ostatniego zgedu! Ty, ruska swinio, siedz cicho!” (“Ти, дика свиня з останнього ряду! Ти, руська свиня, сиди тихо!”). Нас називали русинами (rusinami), а не українцями”. Дмитровичі належали до патріотично налаштованих сіл, яких на Західній Україні було багато. За спогадами героїні нашої розповіді, щонеділі після літургії у греко-католицькій церкві селяни збиралися в читальні “Просвіти”. Там під керівництвом учителів Дмитрасевичів і місцевого священника розмовляли про іс-

торію українського народу, безалкогольні “чайні вечори”, молодіжні фестини, репетиції хорових і драматичних гуртків, проводили урочистості на вшанування велетів українського слова Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка. Серед активних учасників “Просвіти” був син учителів Антона і Кароліни Дмитрасевичів Тадей, який повернувся з польського концтабору у Березі Картузькій. Ганна пережила багато драматичних і трагічних подій, які сформували її як перекonanого дієвого патріота України, загартували її волю до перемоги на все життя. З приходом радянських “визволителів” у Галичину у вересні 1939 року відбулися brutальні акції з організації колгоспів, ліквідації міцних селянських господарств через конфіскацію усього надбаного тяжкою працею майна. Тих, хто чинив спротив, відправляли на Сибір. Така доля спіткала рідного брата батька Ганни Григорія з родиною. А у родині Ганни забрали її улюблених корівок

Красульку і Шпульку. Та найтрагічнішим була втрата улюбленого батька, який не витримав гнаних більшовиками етапів на будівництво шанців у Мостиську і помер наприкінці літа 1941 року. Але дівчина не опустила руки, а пішла навчатися у Державний учительський семінар у Яворові. У 1941 р. вступила у патріотичну Виховну спільноту української молоді, а згодом, у 1942 р., стала членкинею, активною провідницею Юнацтва ОУН під псевдо “Мотря”. З приходом німців не стало легше. Свідома молодь швидко зрозуміла плани німецьких завоювальників, після закінчення четвертого курсу семінару Ганна вирушила у підпілля. Члени Юнацтва ОУН проходили вишкіл тільки вночі. Вони засвоїли Декалог українського націоналіста, історію України, умови конспірації і багато інших засад підпільної боротьби. У цей час Ганна знайомиться зі студентом Львівського вишу, членом ОУН Василем Будзином, який став її першим і єдиним коханням на все життя, яке, за словами Ганни, допомогло їй вистояти у нелегкій борні з жорстоким ворогом. Згодом Ганна пішла працювати у Допомоговий комітет у Судовій Вишні: займалася дошкільними організаціями, виконувала завдання зв'язкової проводу ОУН, ризикуючи під бомбами своїм життям. З поверненням у 1944 році радянської влади Провід ОУН, щоб уберегти Ганну від підозр радянських спецслужб, відправляє її вчителювати у початкову школу віддаленого села Сусолів. У 1945 році дізналася про арешт коханого

Василька, якого втратила назавжди, а разом і мрію про щасливу родину. У вересні того ж року стала студенткою фізико-математичного факультету Львівського педагогічного інституту, а 5 жовтня потрапила у застінки КДБ, у тюрму міста Рудки. Підставою до арешту була записка, яку Ганна передала повстанцям, коли вони проходили селом Суслів. Вочевидь, повстанців заарештували, і записка потрапила до рук радянських спецслужб. Ганна Іваницька згадує про страшні тортури, яких зазнала під час тривалих допитів слідчого. У відповідь на таку вимогу слідчого: “Ти, сука, будеш говорити то, что нам надо!”, Ганна зі зневагою гордо відповіла: “Більше ти не почуєш від мене ні слова!” Її мужнє мовчання тривало впродовж десяти років у психіатричній лікарні спочатку Львова, а потім міста Казані. Незважаючи на електрошоки зі втратою свідомості, скіпідарні уколи, сонну терапію, її крицеву стійкість так і не вдалося зламати ворогові. Почала зрідка розмовляти лише після смерті тирана Сталіна. На прохання Ганни мама надіслала їй “Кобзар”. Вона читала поезії своїм однодумцям у психікарні, серед яких було багато художників, лікарів, вчених, професорів. У березні 1954 року Ганна повертається у Львів, до оселі брата, оскільки їхнє родинне “гніздо” у Дмитровичах знищено дощенту радянською владою. Доля сестер п. Ганни була трагічною. Сестру Антосю разом із маленькими донечками і батьками її чоловіка ув'язили вивезли у Сибір, а Марію і Стефанію заарештували. Згодом були звільнені підпільниками, але загинули, ймовірно, під час більшовицьких рейдів у криївці села Королин на Львівщині. Антосі вдалося втекти із заслання. Вона жила під чужими прізвищами, а дітей виховували родичі. Батьки чоловіка так і померли у сибірській неволі. Маму Ганни прихистили чужі люди у Львові. Ганні КДБ відмовило поновити документи про закінчення Вчительського семінару. Їй довелося повернутися у десятий клас вечірньої школи. Щоб продовжити навчання, вона у 1955 році виходить заміж за Івана Іваницького і міняє своє дівоче прізвище Бардин. Згадуючи навчання у Львівській політехніці, пані Ганна наголошує: “Тривалий час я відчувала, що в мені живе немов дві особи”. Хоча вона була старостою групи, проте була дуже обережною в усіх сферах життя, щоб не привертати до себе уваги. Давалися взнаки десятиліття тюремного ув'язнення. Лише вдома могла дозволити собі заспівати “Ой у лузі червона калина” і прочитати патріотичну літературу. Показовим є епізод зі студентських років навчання, який врізався у пам'ять героїні нашої розповіді. Коли професор із загальної електротехніки поскаржився на труднощі читати лекції російською мовою, то староста групи Ганна сказала, що вона добре знає російську і перекладе тим, хто не розуміє української. Проте з гурту студентів різко вирвалося: “Ти фашистка”. Це викликало глибокий протест у душі Ганни, але задля подальшого навчання вона приборкала свій бунт. Змушена була жити певною мірою подвійним життям: бути лояльною до реальних обставин, а наодинці і серед особливо довірених друзів і далі працювати для звільнення України від ідеологічних радянських пут.

Після завершення навчання Ганна працювала на Львівському заводі “Кінескоп”. Пройшла шлях від лаборанта до начальниці хіміко-технологічного сектору. Щотижневу обов'язкову політінформацію для

працівників сектору у делікатний спосіб використовувала для просвітницької діяльності. Вона розповідала про світоцві української культури Маркіяна Шашкевича, Лесю Українку, Івана Франка, Тараса Шевченка — не лише поета, а й художника. А у роки т. зв. “перестройки” організовувала цікаві Шевченківські вечори. За дослідження та бездоганну творчу працю була нагороджена відзнакою “Винахідник СРСР”. В останні роки існування Радянського Союзу активно включилася у громадське життя Львова. Як член ініціативної групи зі створення Товариства рідної мови імені Тараса Шевченка організовувала первинні осередки Товариства у навчальних закладах Львова. У 1988 році на першому вічі з нагоди створення Товариства рідної мови імені Тараса Шевченка на захист української мови на мітинг виступила Ганна Іваницька. На той час це був ще великий ризик. Комуністична радянська влада на цей патріотичний вчинок пані Ганни відреагувала миттєво, звільнивши її з роботи попри усі творчі досягнення та заслуги. Але вона й тут виявила незламність, волю для утвердження української України. Тепер з усією енергією безоглядно занурилася у громадську роботу. Багато сил віддала для відновлення діяльності Товариства “Просвіта”: системні виступи перед молоддю, на вічах, вечорах, семінарах, публікації у пресі, виступи на радіо й телебаченні. Ганні Іваницькій належить ідея увіковічнення пам'яті повстанців з Яворівщини: видати книжку-фотоальбом “Яворівський фотоархів УПА” і створити тематичну виставку світлин “Ми полягли, не ставши на коліна”. Для цього вона створила Благодійний фонд “Просвіта і Чин”, на зібрані кошти якого у 2005 році книжка-фотоальбом “Яворівський фотоархів” побачила світ у видавництві “Сполом”. Видання містить фотоархів УПА, віднайдений у 1999 році, розповідає про командирів та стрільців Української Повстанської Армії, які боролися, гинули за незалежність і державність України у 1945—1951 рр. на території Гуцульщини. За активної участі п. Ганни відбулася низка презентацій цієї історичної пам'ятки у супроводі прецизійної інформативної виставки світлин “Ми полягли, не ставши на коліна”.

Завершити цю коротку розповідь про Ганну Іваницьку доречно її словами: “Усе своє життя я гостро реагую на суспільно-політичні проблеми. Я впевнена, що єдина національна ідея і збереження держави мають бути покликом у душі кожної людини, що вважає себе українцем. Той не знає ціни держави, хто не втратив її. Я її втратила, і в Казані дуже тужила за Батьківщиною”. Вона досі залишається вільною і відданою борчинею за Українську Україну, яка не скорилася, не стала на коліна перед страшним і жорстоким окупантом.

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ

Продовження.
Поч. у ч. 11 за 2020 р.

Ситуація з дотягуванням критичного екзерсиса Василя Сидоровича в редакції повторилася вдруге, коли доктор юридичних наук Гліб Чангулі вшент розніс у газеті котрийсь (їх у нього була незліченна кількість!) детектив Ростислава Самбука. Виявляється, і те проти-законно вчинив слідчий із роману Самбука, і те, і те... Одне слово, культ абсолютного беззаконня, котре, так виходить, схвалює автор. Звичайно, Ростислав Самбук не був видатним письменником. Він стругав детективи, мабуть, просто сьак-так белетризуючи міліцейські протоколи. Відомо ж бо, що детектив — це зовсім інша — максимально спрощена — стилістика й domeжний літературний мінімалізм у побутописі. Там головне — дія, карколомні сюжетні повороти, вигадливе заплутування читача, щоб він якнайдовше не зрозумів, хто ж учинив злочин. Високочолі літературознавці, укладаючи літературні кано-ни, ніколи не беруть до уваги детектив, часто відносячи його до легковажного, розвагового читва. Щоправда, деякі твори Сіменона (наприклад, “Тюрма”) дехто від-носить до серйозної філософської прози. А що вже казати про пронизані містикою та абсурдом у дусі Беккета та Йонеску детек-тиви Фрідріха Дюрренматта? Це ж таки проза “високої поліції”.

Звичайно, Самбук — зовсім не Сіме-нон, не Агата Крісті й не Дюрренматт. Але Земляк вирішив оборонити його від беза-пеліційного юриста, який вимагав, щоб роман був белетризований підручником із юриспруденції. Тобто вдатися до корпора-тивної солідарності з колегою, пояснивши його право не писати за підказкою проку-рора чи судді.

Ця стаття була таки вимучена. Окрім соковитих замальовок про те, як Агата Крісті гризе у ванній яблука і при цьому з логарифмічною точністю прораховує сю-жетні повороти, нічого особливо цікавого там не було. Земляк не роздував, як цигани кобилу, значення Самбука в літературі. Він головно дорікав рецензенту-юристу за йо-го неприпустимо прокурорський тон у розмові про літературний твір і відстоював право письменника не блукати в рутинних юридичних моментах. Ми з Брюховець-ким одностайно сказали, що назва “На за-хист беззахисного слідчого” на рівні літе-ратурних вправ десятикласника й катего-рично зажадали відкинути її. Василь Сидо-рович, скривившись, мовив, що і йому назва “не дуже”, але в нього немає в запасі іншої. Тому, якщо ми виродимо щось краще, він готовно виставляє “каву і до ка-ви”. Мої амбіції торжествували: я запропо-нував “Алібі для слідчого” — й Земляк од-разу ж схвалив: “Воно!” А далі все було за традиційним сценарієм: “Енеєві брати” (як нас називала в скаргах на адресу ЦК КПУ працівниця “ЛУ” Раїса Скалій) зно-ву на кілька годин стали “дітьми підземел-ля”.

Розумію, що, оповідаючи такі негеро-їчні сторінки з біографії Земляка, перей-няті запахом коньяку й кави, наражаюся на звинувачення тих, хто узурпував собі право бути верховними суддями життів тих людей, яким випало народитися і жити в “совку”. Нині не один юний максималіст резонерствує: вони замість боротися за свободу українського народу від імпер-ського ярма Росії жирували в статусі ра-дянських літературних вельмож, продаючи свій талант режиму. Може, воно трохи й так, але трохи й не так. Поруч із легіоном заппадливих лакеїв того режиму я знав немало благородних і відданих своєму покликанню людей, які свято вірили в ко-муністичну ідею, в ній (абстрагуючись од конкретики її втілення на планеті) є чима-ло привабливого; скажімо, передовсім заклик до соціальної справедливості; во-ни як могли опонували наступу зрості-щення, боронили українську мову, відсто-ювали етичні табу. Їх не можна так огулом перекреслювати, як шлаковий людський матеріал. Реальне життя не вкладається тільки в чорно-білі кольори. Є ще цілий

Михайло Слабошпицький завершує четвертий том мемуарної прози, котра побачить світ, як і всі попередні, у видавництві “Ярославів Вал”. Презентація її планується в травні. Пропонуємо фрагмент з книжки.

Книжка, яку мене просили написати Василь Земляк

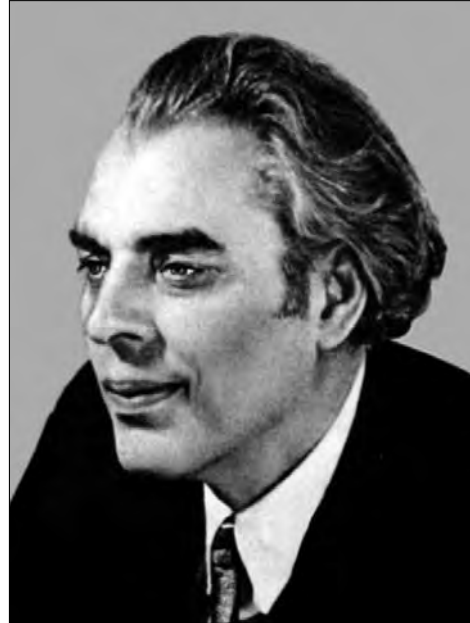
спектр усяких відтінків. І скажіть, куди по-діти романтичних націонал-комуністів — їхні переконання були в багатьох письмен-ників, що, як і свого часу Хвильовий та Шумський, намагалися поєднати ідеї ко-муні та України. Ось такий дуалізм пере-конань, що знову й знову оживав у нових поколіннях.

Не одному з суддів-максималістів хоті-лося б, аби ті, про кого оповідаю, прожили своє життя зовсім по-іншому, але вони йо-го прожили саме так, як прожили. Не всім судилося стати безстрашними дисидента-ми і пройти страхітливі психіатрички, як, скажімо, Анатолій Лупиніс чи Василь Ру-бан, витримати випробування концтабо-рами, як Микола Руденко, Василь Стус чи Євген Сверстюк. Було маса людей, що ви-являли м’який опір духовному поневолен-ню та винародовленню і з-поміж літерато-рів, про що не можна забувати, аналізуючи тогочасну нашу історію. Канібальські нас-коки молодих екстремістів на кілька поко-лінь тих письменників, яких уже немає, бруталне скидання їхніх імен “із корабля сучасності”, — то вульгарне дежавю, котре ми в різних варіаціях уже “проходили”, де-монструючи свій примітивізм або й ульт-рареволюційне дубоголовство.

Не один із нас не раз шкодував, що все на світі влаштовано не так, як нам хочеть-ся, а тому доводиться рахуватися з тим, як воно є, та ще з тим, що ми не можемо од-ним махом усе те переінакшити.

Ця вимушена ретирлада вкралася в мою мемуарну сільветку про Земляка тому, що, пишучи її, я наткнувся на ще один реци-див літературознавчого верхоглядства, притаманного деяким діаспорним авто-рам, які зі свого “прекрасного далека” вчать нас тому, як і на що ми повинні ди-витися в нашій літературі. От, скажімо, “Лебедина зграя” Василя Земляка — це щось безнадійно постколоніальне, коміч-на котляревщина. Так безапеліційно стверджує Марко Павлишин, доктор філо-логії з Австралії. Як на мене — це яскравий синдром того літературного снобізму, що його подокли демонструють діаспорні лі-тературознавці середньої генерації, які все силкуються достосувати популярні західні теорії до літературної практики в Україні, котру намагаються “підрівняти” під захід-ні тренди. А все, що не вкладається в відве-дене для них прокрустове ложе, — замші-лий анахронізм. Це справді несподівано й цікаво. Але є тут одне “але” — намагання надати своїм теоретичним діагнозам оста-точної істини, котра не підлягає жодним оскарженням чи спростуванням.

Знівечена цензурою, domeжно кастро-вана “Лебедина зграя” насторожила вірно-підданих чиновників од літератури (пам’ятаю розгромні статті в дусі Віктора Костюченка та звинувачення від Вадима Собка: “Це зловний куркульський ро-ман!”) і зачарувала екзотичністю змальо-ваних людей та місцин (Вавилон не месо-потамський, а український — на берегах степової річки Чебрець). Неконвенціо-нальність зображення світу сільських пра-ведників і грішників, високі й дрібні їхні пристрасті, справді новий склад і лад про-зового повісткування провіщали нову твор-чу тенденцію нашої романістики. Заскоче-на зненацька критика не знала, як це наз-вати й охрестила новопостале літературне явище справді таки химерною дефініцією “химерна проза”, віднісши до неї — окрім дилогії Василя Земляка — “Зорі й оселе-ці” та “На ясні зорі” Віктора Міняйла, “Кам’яне Поле” Романа Федоріва, “Хро-ніка міста Ярополя” Юрія Щербака, “Ле-вине серце” та “Вигнання з раю” Павла Загребельного, “Позичений чоловік”, “Парад планет” Євгена Гуцала, “Ірії” Во-

лодимира Дрозда. Усе це було активним запереченням перманентно культивован-них напівглинобитного реалізму з пропа-гандивним наповненням та нафталінного ліро-романтизму теж із пропагандивним наповненням.

Зрештою, не збиватимуся тут на літе-ратурознавчі розмірковування — це я нама-гався робити в своїй книжці про Василя Земляка, котру не міг не написати, пам’ятаючи свою обіцянку. Вона з’явилася аж 1994 року у видавництві “Дніпро”, котре “загнало” її в серію “Нарис життя і творчості”. Найбільше державне видав-ництво, котре вже агонізувало, не могло відмовитися від канонічної рубрикації всіх своїх книжок — це було для нього непо-рушним правилом. Те, що я написав, зда-ється мені, не зовсім улягало в прокрусто-ве ложе означеної серії, бо ж книжка та, на користь чи на шкоду їй — про це можна сперечатися — була написана в есеїстич-ному ключі з кількома літературознавчими відступами. Саме там, де мені хотілося по-яснити художній феномен Вавілонаді Ва-силя Земляка та її вплив на українську прозу, оскільки вона стала своєрідним ка-талізатором для значно сміливіших твор-чих пошуків і заохочувала авторів — осо-бливо молодших генерацій — до втечі від уже безнадійно “вироблених” літератур-них родовищ.

Мені значно цікавіше було писати про яскраву людську особистість Василя Си-доровича. Я знав чимало справді неорди-нарних людей, що видавалися просто сво-єрідними витворами мистецтва. І він був з-поміж них усіх чи не найколеритніший. Земляк був творцем історій, у яких незрід-ка поєднувалися філософська притча, аб-сурд, нищівна сатира, сумна самоіронія.

Я любив, коли це в нього починалося. Записував почуті сюжети в щоденнику. Отже, сидимо в “Енеї”, куди він ходив, як ударник компраці на роботу.

Частує, звичайно ж, Василь Сидоро-вич. Він завжди залишав за собою це пра-во й м’яко відхиляв наміри охочих фінан-сово приєднатися до нього.

Розповідає, що був у партизанському загоні, який називався імені Івана Богуна. Після війни, коли партія вимагала від ко-мандирів писати звіти про діяльність заго-нів, і командири вихвалялися, як завдяки їхнім подвигам було здобуто перемогу над Рейхом, загін імені Богуна заднім числом переназвали іменем Олександра Суворова. Нічого, мовляв, носитися з якимись там націоналістичними козацькими вождями.

Я все розпитував Василя Сидоровича про конкретні бойові операції загону, яким він командував після загибелі командира, і Земляк або переводив розмову на іншу те-му, або ж починав свою розповідь із часів Картагену й Ганнібала, які воювали з Ри-мом, і його велемовне повісткування, пере-

сипане затижними історичними екскурса-ми та сентенціями Наполеона, Бісмарка, Веллінгтона й Клаузевіца ніяк не могло доповзти до партизанських днів.

Тільки одного разу, коли в “Енеї” згас-ло світло, і ми вдвох сиділи за столом у темному кутку, а на шинквасі несміло тремтіло полум’я свічки, саме тоді до “Енею” зайшов із незмінною зіркою Героя Радянського Союзу на грудях Юрій Зба-нацький. Він терпляче чекав буфетницю Валерію, яка кудись відлучилася. Очеви-дно, Збанацький збирався підобідати. Він, звичайно, нас не бачив. Бо якби бачив, то не став би старанно натирати свою зірку. Однією рукою дістав із кишені носову хус-тину, а другою відстебнув зірку, похукав на неї й почав її ретельно терти. Очевидно, щоб вона яскравіше блищала.

Земляк із неприхованою іронією спос-терігав за тим дійством. А коли Збанаць-кий, не дочекавшись буфетниці, пішов, Василь Сидорович сказав: “Бачите, як лю-бити свою цяцьку? Як дитина!”

А далі почав розповідати, що також міг би мати цілу колекцію таких регалій. Мов-ляв, була така історія. Сидить у лісі парти-занський загін, котрим він командує. Че-кає невідомо чого. Можливо, перемоги? Чи, можливо, звідкись добрих харчів, бо всі голодні, як вовки. Аж тут приходить посланець од Пилипа Шуляка, що був ко-мандиром з’єднання, до якого входив загін імені Богуна. Категоричний наказ Шуля-ка: взяти село чи то Михайлівку, чи Мико-лаївку — вже не пригадаю точну назву. “Але ж таке з наскоку не робиться, — по-вчально каже Земляк, — треба все належно спланувати й підготувати”.

Доки він планував та готував операцію, вдруге приходить Шуляків посланець і повторює наказ із погрозами та ультимату-мами.

Але Земляк вирішив узяти несподіва-ним наскоком недалекий спиртзавод. Докладно розповів, як готувалася та опе-рація, як з усіх боків було проведено атаку. Блискавично захопили партизани спирт-завод. Щоправда, жодного німця там не виявилось.

П’ють-гуляють партизани, святкують перемогу, аж тут ізнову від Шуляка наказ: узяти те село.

Зрозумів Земляк: не уникнути йому ви-конання наказу. Ретельно спланував за-хоплення села, але втрутилася радянська армія — раптовим проривом узяла село. Але й там не виявилось жодного німця. “Отак ми й воювали, але не однаково зві-тували”, — багатозначно мовив він. Уже згодом я прочитав монографію російсько-го історика Олександра Гогуну “Сталінські командос” (вона є й в українському пере-кладі), де розвінчуються міфи про масовий і героїчний партизанський рух. Це не про-пагандистська, не публіцистична книжка. Це, сказати б, гола емпірика. І там чимало йдеться і про страшенні партизанські маро-дерство, від якого неймовірно страждало мирне населення, і про шкоду, котрої парти-зани завдавали мирному населенню — скажімо, вб’ють десь німця — й з’являєть-ся в селі каральний загін окупантів. У кра-шому разі розстрілюють кожного десятого з селян або ж спалюють усе село разом із людьми. От і міряйте ціну вбитого німця. Виводьте коефіцієнт корисної дії партиза-нів.

Зрештою, це вже інша тема, хто хоче прочитати докладне й статистично грун-товне її висвітлення, того відсилаю до зга-даної монографії.

Я ж читаю в щоденнику законспекто-вані новели з голосу Василя Земляка. Ви-являється, всі його “байки” записував і кі-норежисер Микола Машенко, який про-бував свої сили і в літературі. Він видав їх цілу книжку.

Далі буде.

Органні обрії Білоцерківщини

Будинок органної та камерної музики вже протягом тридцяти років залишається серцем творчого життя Білої Церкви. Нещодавно тут відбувся святковий концерт, присвячений ювілею одного з найяскравіших культурних осередків Київщини.

Органне мистецтво України розпочало свій ювілейний 2020 рік концертом 15 січня, який присвятили 110-й річниці від дня народження Арсенія Котляревського — засновника професійної органної школи нашої країни. За 50 років існування органних класів України виховав 40 досвідчених фахівців, які сьогодні працюють солістами в концертних залах, викладають у навчальних закладах України та за кордоном. 11 органістів отримали почесні звання заслужених і народних артистів України.

На 70-ті—80-ті роки ХХ століття припадає розквіт вітчизняного органного мистецтва. Саме у цей період створюють Білоцерківський будинок органної та камерної музики. А 7 березня 1990 року зал гостинно запросив перших слухачів на концерт у виконанні солістки Республіканського будинку органної та камерної музики, нині народної артистки України Ірини Калиновської.

За тридцять років існування Білоцерківський будинок органної та камерної музики став одним із кращих концертних залів України зі своєю унікальною акустикою та чудовим звучанням органа. За час роботи залу склалися тісні творчі зв'язки з кращими виконавцями та музичними колективами країни. Багато заслужених та народних артистів України, лауреатів всеукраїнських та міжнародних конкурсів і фестивалів приїздили до Білої Церкви. Також тут давали свої концерти музиканти зі США, Великобританії, Бельгії, Нідерландів, Швейцарії, Італії, Німеччини, Австрії, Словаччини, Польщі, Норвегії, Швейцарії, Латвії, Литви, Молдови, Білорусі, Росії, Японії, Китаю.

Завдяки підтримці та ентузіазму виконавців і музичних колективів, що співпрацюють з Будинком усі ці роки, тут зуміли зберегти щорічний фестиваль “Золота осінь”, який восени відбудеться вже 28-й раз поспіль. Сцена Будинку органної та камерної музики для багатьох випускників музичних шкіл Білої Церкви стала трампліном до консерваторій і музичних училищ. Свої творчі ідеї тут втілює в життя мистецький джаз-клуб. Туристичні делегації, які приїждять до

Білої Церкви, дуже хочуть потрапити сюди, аби послухати орган і помилуватися пам'яткою архітектури XVIII століття.

Цього вечора лунало багато теплих вітальних слів від представників Національної філармонії України, Білоцерківського національного аграрного університету, Київської облдержадміністрації, Київської обласної та Білоцерківських міської і районної рад, міського відділу культури, митців та громадських діячів Білоцерківщини. Працівники Будинку органної та камерної музики отримали почесні грамоти, інші відзнаки.

Директор Національного будинку органної та камерної музики України, заслужений діяч мистецтв Тетяна Стахорська наголосила на тому, що творчі здобутки цього колективу є вагомим внеском у скарбницю духовного збагачення мешканців Білої Церкви і всього українського виконавського мистецтва. Народний артист України Володимир Кошуба згадав першого директора Олександра Шабельного. Заслужена артистка Тетяна Орлова зазначила, що музика допомагає слухачам на якийсь час забути про свої проблеми і зануритися у прекрасний світ мистецтва. А директор Білоцерківського будинку органної та камерної музики Володимир Ключев запросив слухачів приходити і на наступні концерти, поділився планами колективу на майбутнє.

Під час ювілейного концерту звучав орган, лунали пісні. Своє мистецтво вдячній публіці дарували солістка Білоцерківського будинку органної та камерної музики, заслужена артистка України Тетяна Орлова (орган), а також гості зі столиці — солісти Національного будинку органної та камерної музики України, народні артисти Володимир Кошуба (орган) та Ірина Калиновська (орган), а також заслужена артистка Ірина Харченко (орган); солісти Національної філармонії України — заслужена артистка Єлизавета Ліпітюк (сопрано) і лауреат міжнародних конкурсів Сергій Бортник (тенор). У їхньому виконанні прозвучали твори Г. Генделя, А. Вівальді, Ф. Шуберта, П. д'Акоста, А. Гільмана, Я. Зварта, В. Назарова, Ч. Стенфорда, Ф. Джеймса, А. Кетелбі.

Толока — як символ національного відродження

Михайло Ілленко — український кінорежисер, сценарист, актор, академік Національної академії мистецтв України, заслужений діяч мистецтв, лауреат Державної премії України імені Олександра Довженка. З 1997 року — організатор кінофестивалю “Відкрита ніч”. З 1994-го — керівник курсу режисури художнього фільму Інституту екранних мистецтв Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені Івана Карпенка-Карого. Член НСКУ. Став першим головою правління Української Кіноакадемії. Найвідоміші режисерські роботи М. Ілленка: “Фучжоу”, “Сьомий маршрут”, “Той-ХтоПройшовКрізьВогонь” та ін.

Ідея створення фільму про феномен толоки з'явилася у Михайла Ілленка 53 роки тому: після розмови з братом, відомим режисером Юрієм Ілленком. В основу стрічки лягли 66 рядків Шевченкової балади “У тієї Катерини...” Це балада про те, як закохалися в Катерину троє козаків. Свій вибір Катерина довірила долі: пообіцяла стати дружиною тому, хто визволить з полону її брата. Двоє з трьох козаків загинули, намагаючись виконати умови договору, третьому вдалося врятувати брата, але брат Катерини виявився не братом, а її коханим... Чекаючи “брата” Катерині за сюжетом фільму доведеться не одне століття, не старіючи і не втрачаючи надії. Ця розповідь, наче притча, пролітає крізь історію України, відтворює її драматичні та героїчні епізоди. Кожне випробування руйнує хату Катерини. Але вона вперто, як і багато поколінь українців, знову і знову підіймає її з руїн.

Доповнився сюжет спогадами з дитинства легендарного актора Івана Миколайчука. Силуети дійових осіб почали виростати до неочікуваних масштабів, після зустрічей Михайла Ілленка з добровольцями та волонтерами АТО, до яких режисер їздив протягом 2014—2016 року, показуючи фрагменти незавершеної “Толоки” разом з фільмом “ТойХтоПройшовКрізьВогонь”. А лейтмотивом картини стала авторська версія української народної пісні “Чорні очка, як терен” (в інтерпретації Михайла Ілленка “Українська народна камасутра”). Пісню у фільмі виконали відомі музиканти, актори, волонтери. Саунд-продюсер треку — Сергій Фоменко (Фома).

Як стверджують творці стрічки, вік української хати короткий — від війни до війни. Якби не толока, не було б де зустріти свого коханого. Завдяки толоці жодна хата в Україні ніколи не була “скраю”, а завжди у центрі уваги.

Кінопроект “Толока” став одним із переможців 3-го конкурсного відбору Держкіно. У результаті дофінансування картина отримала державну фінансову підтримку у розмірі майже 28,4 мільйона гривень, що становить 98 відсотків від загальної вартості виробництва.

Романтична балада “Толока” створена компанією “Ілленко Фільм”. Прокатом займається компанія Ukrainian Film Distribution. Промокампанія фільму відбувається за підтримки Благодій-

У столичному кінотеатрі “Київська Русь” відбулася всеукраїнська прем'єра фільму “Толока”. А творчий задум стрічки в режисера-постановника, автора сценарію та одного з продюсерів Михайла Ілленка виник більш ніж 50 років тому.

ного фонду Ігоря Янковського. Генеральний медіапартнер — телеканал ICTV.

За задумом режисера, першими глядачами “Толоки” стали саме військовослужбовці та мирне населення зони проведення Операції об'єднаних сил (ООС). Допрем'єрний тур картини зоною ООС відбувся восени 2019 року, за підтримки Українського культурного фонду. Михайло Ілленко та актори стрічки відвідали понад двадцять міст та селищ Донецької і Луганської областей.

Напередодні старту прокату команда фільму оголосила про спільний проект з фондом “Повернись живим”, за умовами якого сім гривень з кожного квитка на “Толоку” будуть перераховані до фонду і спрямовані на допомогу армії.

У день всеукраїнської прем'єри “Толоки” представники ЗМІ мали можливість поспілкуватися з її творцями.

— Наш фільм — це чотирихотричана подорож хати Катерини просторами ризикованого землеробства за умов, несумісних з життям, у пошуках таємниці толоки, — розповів Михайло Ілленко. — Толока має багато таємниць. Толока — не лише будівельний процес. Це стратегі-

нія. Без таємниці мені не цікаво знімати кіно, не цікаво таке кіно і дивитися.

Мене запитують, чому в фільмі не відображено події останніх років. Кіно — це механізм, який має свою інерцію. Фільм був запущений за певним сценарієм. І коли ми після тривалої перерви поновили зйомки, то вже не могли його повністю переробити. Але, щоб актуалізувати події нашого часу, змінювали деякі репліки. Крайня толока у нашому фільмі відбувається в Криму. І, напевне, вона не остання. Нам треба буде ще збирати толоку.

— “Толока” — один з найкращих українських фільмів, знятих за останнє десятиріччя. Автору вдалося охопити найвищезначніші моменти української історії. Хочеться, щоб фільм подивилися якомога більше глядачів, — наголосив генеральний директор компанії Ukrainian Film Distribution Андрій Дяченко.

— Цей фільм для мене звучить як гімн українського волонтерства, — зізнався засновник Фонду “Повернись живим” Віталій Дейнега. — Якщо ви колись допомагали армії та Майдану чи брали участь в історичних подіях у будь-який спосіб — то зможете

ний ресурс існування України, який був навіть тоді, коли вона ще не називалася Україною.

У стінах української хати велика таємниця незнищенності України. Бо є толока. Хоч би де трапилося нещастя — поруч є глина, вода, рослини, з яких можна зробити каркас. Збирається толока — і поруч зі згарищем вже підіймається нова хата. Вона дає шанс для життя. Толока — це унікальна, переможна система українського самопорятунку. Але, хоч як дивно, вона не залишила сліду в українській культурі. Принаймні я не знайшов її ні в поезії, ні в живопису, ні в кіно. Отож сьогодні прем'єра не тільки фільму, а прем'єра самої толоки, про яку чомусь не було сказано.

Багато разів з Україною прощалися, але кожного разу вона відроджувалася, як українська хата. Звичайно, це гіркі уроки історії, в одному фільмі не можна зібрати всі її відтінки. У фіналі з'являється українська народна камасутра, що перемагає своєю любов'ю. А наше завдання врешті-решт вирватися з зачарованого кола, в якому перебуваємо не одне століття.

Існує кіно протокольне і поетичне. У протокольному речі називають своїми іменами. А однією з ознак поетичного кіно для мене є поезія. Ви ж не можете переповісти вірш своїми словами, вам його треба процитувати. Там є таєм-

відчуття, що він про вас. Я гарантую, що це кіно не залишить вас байдужим. І саме тому ми погодилися з ним співпрацювати.

— Для нас це дуже важливий день, всі ми дуже хвилюємося, — зазначила виконавиця головної ролі Іванка Ілленко. — Сподіваюся, що фільм сподобається глядачеві. Мені хотілося б його переглянути років через десять, аби порівняти свої враження зараз і тоді. Бажаю нам перемоги, аби ми разом побудували українську хату.

— У дитинстві я мав щастя абсолютного свідомо потрапляти на такі толоки, які були пов'язані зі згуртуванням людей, що робили нагальну і потрібну річ, — пригадав народний артист України Богдан Бенюк. — Бачив, яка велика робота виконувалася до 3-ї—4-ї години дня. А потім ці люди, які так завзято працювали, дуже гарно співали, раділи тому, що зробили. Це був запас нашої міцності. З трепетом чекав, коли побачу вже змонтоване кіно. Авторські стрічки Михайла Ілленка — це фантастичне кіно. Вірю, що цей фільм навчить нас багатьох мудрих речей. Впевнений, що попереду нас чекає багато світлих моментів. А ми маємо триматися купи і відчувати теплі долони один одного.

Сторінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

Політичний театр від «Сузір'я»

У виставі “Крик під льодом” на сцені шість родин, які шукають діалогу з владою. Але виявляється, що влада вже пробралася всередину цих сімей. Диктатура живе у серцях найближчих людей. Творці вистави намагаються знайти відповіді на запитання: ким стає людина, яка отримала владу чи ілюзію влади? Чи здатна вона тепер чути? Скільки ще спроможна існувати така сім'я?

— Я люблю інтелектуальний театр. Для мене важливо, щоб він ніс думку. Аби театр закликав глядачів не лише до співчуття. Хоча співчуття теж важливо, якщо ти на сто відсотків упевнений, що цьому персонажу треба співчувати, — розповідає Ірина Гочашвілі. — Мені хотілося, аби глядач, який дивитиметься виставу, критично оцінював персонажів.

Ми обрали такий матеріал, тому що в країні війна. А саме в цій п'єсі Бертольд Брехт акцентував увагу на тому, як руйнуються стосунки між людьми. Мені хотілося поговорити про те, як вони руйнуються між чоловіком і жінкою в умовах жорсткої диктатури влади, в умовах війни. І відповідальність тут лягає насамперед на жінку. Від неї залежить ситуація в родині. Композицію побудовано так, що від сцени до сцени стосунки в родині дедалі більше руйнуються з вини жінки.

Звернулася з ідеєю поставити цю виставу на мікросцені Київської академічної майстерні театрального мистецтва “Сузір'я” до художнього керівника театру, народного артиста України Олексія Кужельного. Вона його зацікавила, а антураж мікросцени ідеально підійшов для постановки.

Репертуар Київської академічної майстерні театрального мистецтва “Сузір'я” нещодавно доповнився двома новими виставами. Катерина Степанкова на основній сцені поставила трагікомедію “Бельведер” за п'єсою Анатолія Дяченка, а молода режисерка Ірина Гочашвілі на мікросцені — трагіфарс “Крик під льодом” за мотивами п'єси Бертольда Брехта “Страх і відчай у третій імперії”. Обидві постановки змушують глядача замислитися над непростими процесами, які нині відбуваються в нашому суспільстві.

Серед акторів — Юрій Потапенко, який багато років служив у Київському національному академічному Молодому театрі. Світлана Шалига працювала у Вінницькому академічному музично-драматичному театрі імені Миколи Садовського та Малому драматичному театрі. Людмила Кандраєва та Едуард Сологуб — у театрі “Браво” та антрепризах. Роман Листопад — актор Театру на Михайлівській. Також маємо два дебюти. Вікторія Таран закінчила акторський курс Національного університету театру, кіно і телебачення імені Івана Карпенка-Карого, згодом навчалася на режисерському, а в театрі до цього не грала. Ксенія Роскошная — оперна співачка.

У виставі використано музику Моцарта, підбрали до неї слова Бертольда Брехта. Тут потрібна була “вічна” музика, яка уособлювала б те, що порушені у виставі проблеми будуть актуальні в усі часи. Також використовуємо пластичні переходи на музику Свиридова.

Час у нашому трактуванні — це ляльковод, а всі персонажі — ляльки. Відповідне пластичне рішення, яким займався Юрій Потапенко, а балет створив Максим Булгаков. Задоволена їхньою

роботою, сподіваюся, що ми ще попрацюємо разом.

Жанр вистави — трагіфарс. Декому може здатися, що комедія легковажна. Насправді в ній більше глибини і правди, ніж в інших жанрах. Через асоціативний ряд намагаємося критично поглянути на події вистави і зробити висновки.

Сценографія в нас теж одна з дійових осіб. Камінь — це зла доля. А стіна — неприступна влада, вона віддаляє, створює конфлікти, діє як агресор на стосунки між людьми. У кінці вистави є сцена, коли люди підходять до стіни, намагаються її розірвати і протягнути руку через стіну.

У виставі показані образи ляльок, що переходять зі сцени у сцену. Актори грають різних персонажів, тому в них є лише елементи костюмів, які натякають, що це штурмовик, робітник, еврейка та ін.

Прем'єра була 11 грудня. Відтоді відбулося 5 показів. Вистава змінюється, актори постійно привносять у неї щось своє. Якщо глядач виходить після показу і починає розмірковувати над порушеними тут питаннями, якщо його зачепило за живе, — це вдала вистава.

Кіно назавжди залишиться таким, яким його зняли. А вистава — це живий організм, який дихає, вчиться ходити. Мені цікаві ре-

Сцена з вистави “Крик під льодом”

жисерські ходи, що впливають на емоційний стан глядача, змушують його думати. А дійти до глядацьких сердець насправді дуже просто.

Гірка і смішна, дотепна і філософська п'єса Анатолія Дяченка “Бельведер” спонукає до роздумів. Вона написана майже 30 років тому, але актуальна й сьогодні.

Невідомо, якими шляхами доля привела двох жінок на звалище. Одна з них облаштовує свій маленький світ і ховається в ньому за уявними стінами палацу з бельведером. Інша — нишпорить у смітті, збираючи все, що може знадобитися для життя. Але раптово поява незнайомця, який приходить і падає без тям, приводить до конфлікту між двома жінками. У спробах дійти до згоди розкриваються їхні долі й характери, біль та світогляд. Згодом з'ясується, ким є цей незнайомець. Але чи він той, за кого себе видає? Можливо, це прези-

дент країни, а може, божевільний, який утік з психіатричної лікарні.

Актори Катерина Степанкова, Лариса Руснак і Ахтем Сеїтаблаєв протягом двох годин тримають глядачів у напрузі, але вгадати, чим завершиться ця незвичайна історія, напевне, мало хто зможе до самого фіналу. Крім майже кримінального сюжету постановка змусить багато про що замислитися, зокрема про те, як далеко народні обранці від тих, хто за них проголосував, їм буває важко навіть зрозуміти ті проблеми, що турбують пересічних громадян.

Багатьом запам'ятається сценографічне рішення Ірини Горшкової. Тут машина, яка нікуди не їде, телефонний апарат, з якого не можна подзвонити, і телевізор, який не показує. Однак з розвитку подій ці декорації можуть і “ожити”.

Театр не дає конкретних відповідей на питання. Але він змушує людей самим шукати ці відповіді, а інколи спонукає щось змінювати у своєму житті.

Валентина Плавун — живописець і художниця зі створення костюмів, художниця-постановниця Національного академічного театру російської драми імені Лесі Українки, членкиня НСХУ та НСТДУ. Закінчила Київський художній інститут, факультет живопису, театральнореконструктивне відділення Данила Лідера. У театрі ім. Лесі Українки працює з 1991 року.

Художниця є авторкою костюмів до понад 70-ти вистав, серед яких “Янголято, або Сексуальні неврози наших батьків” Л. Берфуса, “Останнє кохання” В. Мухарьєнова за І. Башевісом Зінгером, “Різдвяні марення”, “Пізанська вежа” Н. Птушкіної, “Насмішувате мое щастя” Л. Малюгіна, “Наполеон і корсиканка” І. Губача, “Дерева вмирають стоячи” А. Касони, Н. Птушкіної, “Актрисі завжди вісімнадцять” Джона Марелла (постановник Давид Бабаєв) та ін.

Валентина Плавун поєднує роботу над створенням театральних ескізів і костюмів та суто особисту творчість, коли залишається віч-на-віч зі своєю Музою, думками, почуттями і натхненням.

На живопис Валентини великий вплив мала Зінаїда Серебрякова (1887—1967) — художниця з творчої династії Бенуа-Лансере-Серебрякових, учасниця об'єднання “Світ мистецтва”, одна з перших російських жінок-художниць, які увійшли в історію мистецтва.

Картини Валентини Плавун стали обкладинками двох номерів інформаційно-аналітичного, культурологічного молодіжного журналу “Стіна” в 2019 та 2020 роках.

Різні іпостасі Валентини Плавун

Міжнародний виставковий центр Музею історії міста Києва представив виставку Валентини Плавун “Дві іпостасі”. Цей проєкт поєднує в собі мистецтво портрета та майстерність створення театального костюма. Відкриття виставки відбулося в день народження мисткині.

Мисткиня бере активну участь у вітчизняних і міжнародних виставках, аукціонах та конкурсах, її роботи зберігаються у приватних колекціях в Україні, Німеччині, Австрії та Росії.

Виставка “Дві іпостасі” — це розмова про здатність Творця бути не лише художником і філософом внутрішнього світу і призми, через яку митець дивиться на світ, а здатність творити в унісон зі світом, з іншими митцями, відчувати одне одного й будувати у співтворстві катарсичне Мистецтво.

Довгий час портрет був єдиним засобом відтворення образу людини. Його традиція бере витокі зі створення ікон і має духовний підтекст: зображення людини здатне передати не лише її фізичний стан, а й стати живописним втіленням характеру та душі. У своїх роботах Валентина Плавун досліджує внутрішній світ людини та психологічний вплив портрету. Художниця розкриває тему жіночності, а також підіймає гендерні питання в сучасності та минулому України, місце жінки в інформацій-

Наталія Кости́лева, Тетя́на Косте́цька і Валенти́на Плавун

ному просторі, фемінізм та психоаналіз. Родзинкою живописної частини експозиції став портрет народної артистки України Лариси Кадочнікової, світову славу якій принесла головна жіноча роль у фільмі Параджанова “Тіні забутих предків”. Серед полотен також представлені портрети відомої театральної режисерки, перекладачки і психолога Алли Рибікової, поета Володимира Вольного та автопортрети самої художниці.

Інша частина експозиції представляє театральний костюм та його ескізи. Окремим цікавим елементом цього блоку є костюми до українсько-німецького театального проєкту “Марат Сад”, презентація якого відбулася в Мюн-

хені. Для цієї вистави Валентина створила кілька десятків костюмів, що підкреслюють психологізм твору. “Костюм — це як шкіра, в якій живе образ героя. Вона дає можливість одразу, на підсвідомому рівні, визначити, хто перед тобою, який внутрішній світ несе герой”, — переконана мисткиня.

Наталія Кости́лева підкреслила, що для неї велика честь бути куратором виставки. Валентина прикрасила залу не просто класикою, а чарівними обличчями, чарівними квітами. Побачене тут допоможе пережити катарсис, який очищує нашу душу.

На переконання директорки МВЦ Музею історії міста Києва Тетяни Костецької, такі жінки, як Валентина Плавун, обов'язково

мають непересічний талант, завдячують працюють там, де є творчість і те, що приносить людям радість кожного дня. Привітала з виставкою, до відкриття якої довелося пройти довгий шлях.

— У мене дві іпостасі, тому що театр і живопис неподільні в моєму житті, — розповіла Валентина Плавун. — У театрі служу майже тридцять років. Це співтворчість драматургів, режисерів, акторів. А творчість — це твоя внутрішня територія, де ти дивишся в очі своїй моделі, твориш наодинці з собою. Робота з людьми й інтим — дві іпостасі, які ви сьогодні бачите, які я передаю на ваш суд. Вдячна людям, які вели мене до цієї виставки, які опікували, допомагали. Якби не вони, то ці роботи швидше за все стояли б на стелажах, костюми висіли б у театрі. А художник повинен виставлятися, щоб його бачили і знали. Для митця персональна виставка — велике свято, а картини у виставкових залах мають зовсім інший вигляд, ніж у майстерні. Я завжди хвилююся перед театальною прем'єрою, так само — перед цією виставкою. Особлива подяка музею, який мене прихистив, обігрів мої роботи. Сподіваюся, що тут я ще з'являтимусь зі своїми новими проєктами.

Художниця отримала багато щирих привітань від шанувальників творчості. Звучала висока поезія. А створити святковий настрій допомогли співачка Марина Юрасова та концертмейстер Марія Шершньова (фортепіано), які подарували вечір джазу.

Сторінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

Інеса АТАМАНЧУК,
Запоріжжя — Київ,
фото автора

У буденному бачити вічне

У Києві, на Троєщині, у Муніципальній галереї мистецтв відбулася виставка робіт художника Володимира Немира “Семіотика барв”. У лабіринті новобудів тимчасового штибу заклад культури із лаконічною вивіскою “Галерея мистецтв” одним вікном дивиться на церкву, другим на поліцію. До галереї туляться кущі та дерева, а всередині вона має простору залу, в якій, як слушно зауважила письменниця Оксана Думанська, “стільки світла, скільки треба”, і кожній картині знайдено місце, де вона звучить яскравою нотою у спільному акорді виставки. “Семіотика барв” почала свій рух у січні зі Львова, з Виставкової зали Палацу Гната Хоткевича.

Львівський культурний десант зібрав у Києві друзів і шанувальників митця та його творчої родини. Родина Володимира та Катерини Немира — гармонійне поєднання живопису та скульптури, музики та літературної творчості. Запрошення від доньки співачки Мар’яни Садовської на Фейсбукі надало заходу відчуття її присутності: “Володимир Немира — це мій дуже особистий “дороговказ” — бо це такий художник, котрий через все своє життя, через всі радісні і не дуже моменти, через всі можливі побутові труднощі і непобутові випробування, через всі “гори і доли” йде якимось так спокійно і впевнено, не гублячи свою стежку, свій стиль, не зраджуючи себе, не зупиняючись. Він просто творить. І не для когось, для успіху, “під глядача”, під замовлення, а просто так. Бо не може не любити. Не творити”.

Музика супроводжувала відкриття виставки: грав юний скрипаль, співали дівчата з “Деревички” та у гармонійному поєднанні звучали полотна майстра. Картини можна розглядати, потім від-

Володимир Немира — художник-графік, живописець, культурний діяч, ілюстратор книжок. Член Національної спілки художників України. Навчався у Романа Сельського і Зеновія Флінти. Світогляд художника сформувався під впливом українських художників-модерністів — Нью-Йоркської групи Юрія Соловія, Михайла Дзіндри, Емми Андіївської, котрі творили в США ще у 1960—1980-х роках.

У 1975 році закінчив Львівський державний інститут прикладного і декоративного мистецтва, відділ кераміки (тепер — Львівська національна академія мистецтв).

У 1993 — виїхав до США. Проживав у Чикаго, Нью-Йорку, Клівленді. Разом з дружиною — скульпторкою Катериною Немирою, організував там мистецький центр “Світлиця”, навколо якого гуртувалася творча молодь. В Центрі проводили літературно-мистецькі вечори, виставки українських, європейських та американських художників, навчання для дітей образотворчому мистецтву. У 2008 році художник повернувся в Україну.

Численні виставки художника відбулися у США (Вашингтон, Клівленд, Детройт) та Канаді (Торонто), в Україні (Львів, Київ, Чернівці, Маріуполь, Нова Каховка, Бердянськ, Запоріжжя, Кропивницький, Луцьк тощо), Литві (Прієн), Польщі (Варшава).

ходити і чути ритми, потім відходити далі і чути відголосок мелодії... Поглинає у свій простір “Карміна Бурана”, мчить золотий “Бог Ярило”, піднімається до неба церковка, знищена на землі, сходить сонце, як надія, над кораблями, що марять морем...

Кожен знайде тут свої сенси.

Володимир Немира у своїй творчості співзвучний Валентину Сильвестрову, який надає живої води священним, хрестоматійним поняттям. Хтось відчує тут музику Чюрльоніса. Органічно та сильно мають відголос мотиви та тексти

народних пісень — дяка за настрої “Деревички”...

Як на мене, за способом самовираження бувають люди-есеї, люди-новини, люди-повісті, можна зустріти людину-роман... Володимир Немира у своїй творчості — філософський трактат, який у щоденному бачить вічне та робить його зрозумілим і рідним.

На виставку до Києва я приїхала з Запоріжжя. Наше віртуальне знайомство з Катериною Немирою влітку 2017 року з часом перетворилося на міцний зв’язок та взаємну підтримку — художніх, літературних і просвітницьких заходів та ідей.

Робота дітей над книжковою ілюстрацією у безпосередньому спілкуванні з автором поєднує Нову Каховку та Львів... Уроки малювання, які організувала для дітей Катерина Немира у Новому Яричеві, мають відголос у запорізькому селі Гнаровське, де їх проводить Наталя Марчук. Науку творчої співпраці з дітьми, викладену у книжці “Кожна дитина — художник”, підтримують всі, хто спілкувався із Кате-

риною Немирою, брав участь у її майстер-класах, бував на виставках родини — в Енергодарі, Запоріжжі, Бердянську, Маріуполі, Кропивницькому. Ця народна дипломатія, за висловом Оксани Думанської, поєднує Львів з центром та сходом України.

У творчій роботі родина художників неподільна. Тому, мабуть, і стала центром виставки Володимира Немира невеличка скульптура роботи Катерини, яка має відбиток і у живописному триптиху.

“Говорять, що мистецтво вище всього і має бути поза політикою. А це неправда, — вважає Катерина Немира. — Мистецтво завжди з політикою. І воно творить політику. Бо людина, яка в молодому віці бере скрипку (і пензля. — Авт.) — ...завжди буде високою і сильною, і завжди буде зразком для інших... і у найважчі моменти буде видобувати мелодію, яка всіх зробить чистішими, сильнішими...”

Привітати художника з виставкою прийшли музикознавець Оксана Комаровська, історик та письменник Сергій Білокінь, поет та мистецтвознавець Анатолій Горючий та інші.

СЛОВО Прогвіти

Шановні читачі, наступне число газети вийде у квітні, після закінчення карантину.
Сподіваємося на ваше розуміння.

Будьмо разом!

ПЕРЕДПЛАТА—2020

Вартість передплати (з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 77

на 1 місяць	19 грн 82 коп.	на півроку	107 грн 32 коп.
на 3 місяці	56 грн 86 коп.	на рік	209 грн 94 коп.

Засновник:
Всеукраїнське товариство “Прогвіти” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК,
Микола ЦИМБАЛЮК,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій посилання на “Слово Прогвіти” обов’язкове.
Індекс газети
“Слово Прогвіти” — 30617

